

קונטרס

יתרו

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א
מהאלמין

הוצאה שני

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת יתרו

- א -

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים (יח א').

א) ראוי להבין טעם השינוי שמתחיל בשם אלקים, את כל אשר עשה אלקים וגוי' וסיים כי הוציא ד' וגוי', בשם הוי' ב"ה.

ב) יל"ד במאמה"כ את כל אשר אלקים וגוי' כי הוציא ד' את ישראל ממצרים, פרש"י ז"ל זו גדולה מכולם עכ"ל. ואם יציאת מצרים גדולה מכולם, מדוע נתעורר לבוא להתגייר משמיעת אלו השנים קריאת ים סוף ומלחמת עמלק יותר מיציאת מצרים שהיא גדולה מהם.

- א -

ויתבאר עפמ"ש בספה"ק קדושת לוי (פרשת בשלח) לבאר הפסוק וירא ישראל את היד הגדולה וכו' ויאמינו בד' ובמשה עבדו אז ישיר משה וגוי', יש להבין מה הוא החידוש שהאמינו בד' ובמשה עבדו כיון שראו כבר ישועת ד' בקריעת הים וכיון שראו ישועותיו ונפלאותיו מה הוא החידוש שהאמינו בד' ובמשה, וגם הלשון "אז" ישיר משה איננו מובן כי בכל התורה כולה לא נאמר לשון עבר כי התורה מאמרה לשון הוה, ו"אז" פירושו לשון עבר כלומר באותו זמן וכך הול"ל וישירו את השירה הזאת.

ומבאר ע"פ מה שדרשו רז"ל עה"פ היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו כי נחשון בן עמינדב קפץ לתוך הים ובא

עד צוארו בים ואמר הושיעה ד' כי באו מים עד נפש, כי קפץ לתוך הים על שבטח בהשי"ת שיעשה עמנו ניסים ונפלאות ושיאמרו ישראל שירה על הים, ובנ"י בקרי"ס היה אתערותא דלתתא שישראל הטיבו מעשיהם וגרמו במעשיהם רחמי השי"ת עליהם מחמת גודל האמונה והבטחון שהיה להם בד' שיעשה להם תשועה, א"כ עלתה בלבם מיד לומר שירה קודם התשועה כי מי שדבוק בד' ובטוח בו שבוודאי יושיע לו אומר השירה על התשועה קודם התשועה, וכמ"ש רש"י ז"ל (תהלים י"ט) מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע, שהמלך דוד ע"ה מרוב בטחונו בהקב"ה על כל צרה שבאה עליו היה אומר שירה קודם התשועה לפי שהיה בטוח בהשי"ת שוודאי יושיע אותו והיה אומר שירה על התשועה קודם התשועה ע"כ. ועפ"ז מובן מה שנאמר אז ישיר לשון עבר על שעלתה בלבם לומר שירה קודם התשועה, וכדפירש רש"י שמשום שעלתה בלבם לומר שירה נאמר ישיר, ובזה מובן נמי מש"כ ויאמינו בד' ובמשה עבדו, שהאמונה בד' היתה אז קודם התשועה ועלתה בלבם לשיר, עכת"ד.

אכן יש להבין למה גדול כ"כ כוח האמונה שבזכות שבנ"י האמינו בד' והלכו בתוך הים משום זה זכו לקרי"ס.

- ב -

ויתכן עפמ"ש הבעש"ט הק' פירוש הפסוק ד' צלך (תהלים קס"ו ה') שהשי"ת מתנהג עם האדם ג"כ כמו הצל, כמו שהצל עושה מה שהאדם עושה כן הקב"ה כמו שהאדם מתנהג למטה כן מנהיגין אותו מלמעלה עכתדה"ק.

והנה לילך בתוך הים זהו למעלה מדרך הטבע רק בגודל אמונתם בד' קפצו לתוך הים, ובראותו זאת עשה הקב"ה

ג"כ עם ישראל נס למעלה מדרך הטבע שהוא קרי"ס, וזהו העצה היחידה שהיתה להם להנצל ממצרים כמ"ש באוה"ח הק' (פרשת בשלח) דבר אל בני ישראל ויסעו שזהו העצה היעוצה שיסעו בני"י לתוך הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, יעו"ש שזו היתה העצה לעשות דבר למעלה מהטבע שיתעורר רחמים על בני"י לעשות להם נס למעלה מהטבע.

- ג -

והנה כשיצאו בני ישראל ממצרים היו שרוים במ"ט שערי סומאה וכדאיתא במדרש שטען השר של מצרים בקרי"ס, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, רק הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו עשה להם ניסים.

- ד -

ומעתה י"ל טעם השינוי שאמר הכתוב תחילה שם אלקים, את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו, פרש"י קרי"ס ומלחמת עמלק, שקרי"ס היתה אפילו כשהלכו בני"י בדין שכיון שהאמינו בדי' ועשו דבר למעלה מהטבע וקפצו לתוך הים זכו לקרי"ס.

אמנם יציאת מצרים שאז היו משוקעים במ"ט שערי סומאה אז דייקא כ' כי הוציא ד' - שם הוי' ב"ה, שרק מתמת גודל רחמיו וחסדיו של הקב"ה זכו ליציאת מצרים, כי לא היו ראויים לצאת משם מכח מעשיהם בעצמם.

- ה -

והנה יתרו שמע שלקרי"ס זכו ישראל בזכות האמונה, וראה שע"י תשובה שהתחילו להאמין בהקב"ה זכו לקרי"ס,

ע"כ בא להתגייר אז שעד עכשיו היה מתיירא דדלמא כיון שעבד ע"ז לא מהנה במה שמגייר עצמו, אמנס כשראה שבניי אף שהיו עובדים ע"ז במצרים אפ"ה מהני תשובתם, אז בא להתגייר.

- 1 -

ובזה מובן למה בא להתגייר דוקא מתמת שמועות אלו ולא בא מיצי"מ שהיא גדולה מכולם כנ"ל, דאה"נ בעצם הנס היתה יצי"מ יותר גדולה, אבל לזה זכו ברוב רחמיו של השי"ת אל עמו בניי ולא מפאת מעשיהם הטובים, ובזה לא ראה דמהני כוח התשובה כ"כ. אך בקרי"ס שזכו מתמת גודל אמונתם בה' ובמשה עבדו, א"כ מוכח מזה דמהני תשובה שכיון שעשו תשובה והתאמצו באמונה בדי ממילא זכו לישועה בזה נתעורר לבוא דגם הוא יתגייר ויעשה תשובה ויאמין בדי'.

- 2 -

ועפ"ז יש לפרש מאמר המדרש פליאה הים ראה וינוס מה ראה ארונו של יוסף ראה. דממה שהוציאו ישראל ממצרים ארונו של יוסף מכח מזה כח התשובה, דבזה תיקנו ישראל את מה שפגמו שבטי י"ק נגד יוסף שמכרוהו לעבד במצרים, ובזה שהעלו בניי את ארונו ממצרים תיקנו בזה מה שפגמו נגד יוסף הצדיק שמכרוהו לעבד.

וזהו מה ראה הים וינוס, ארונו של יוסף ראה, אשר מזה מכח שבני ישראל יש להם כח התשובה, ע"כ שפיר יכולים לעשות תשובה גם על מה שעבדו ע"ז במצרים, ונסתלקה טענת השר של ים הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז.

- ח -

והנה הקריאה מעורר הזמן, שקריאת קבלת התורה מעורר הזמן לקבל התורה ולהתמיד בתוה"ק שזהו עיקר התיקון בימינו בימי השובבי"ם, כדאיתא בספה"ק אוהב ישראל (פרשת ויחי) שכי הגם שנתמעטו כעת כוח הדורות ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי שנוגע יראת ד' בלבו צריך להתאמץ בכל יכלתו לעשות תשובה ע"ז החטא כי גדול הוא מנשוא, ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך, ועיקר התשובה הוא על ידי תורה ותפלה וצדקה כל אחד ואחד כפי יכלתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה בלימוד תורה שבע"פ בכוונת הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא ועיי' תשובה כראוי יעו"ש.

וא"כ היום, שבת פרשת יתרו, הוא זמן מוכשר לנו בקבלת התורה שהקריאה מעורר הזמן לחזק בלימוד תוה"ק, ובזכות התאמצות בלימוד התוה"ק נזכה לביאת משיח צדקנו ב"ב אמן.

- ב -

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. (שמות יט)

- א -

פ"י רש"י ז"ל (שבת פז) בית יעקב אלו הנשים, תאמר להם בלשון רכה [מענה רך] ותגיד לבני ישראל עונשים ודקדוקין. פרש לזכרים, דברים הקשין כגידין (מכילתא שבת פז) [פ"י שלבני ישראל יגיד דברים קשים כגידין] עכל"ק.

איתא בבעל הטורים ותגיד לבני ישראל - מלא יו"ד,
שתגיד להם עשרת הדברות עכ"ל.

וצ"ב א) למה מקדים קודם הנשים לפני האנשים, הלא
האנשים מחויבים בכל מצות התורה, וכאמרם ז"ל אוי לו מי
שבניו נקיבות כו'.

ב) למה אמר לנשים בלשון רכה ולאנשים בלשון קשה.

ג) לפי דברי בעל הטורים נראה שרק לאנשים אמרו הי'
דברות ולא להנשים, לכאורה הלא הנשים ג"כ מחויבות
בקיום מצות עשה ולא תעשה של עשרת הדברות כמו שמירת
שבת זכור את יום השבת לקדשו, והן הן העיקר שמכינות
לכבוד שבת, ומצות כיבוד אב ואם וכו'. א"כ קשה למה אמר
הי' דברות דוקא לאנשים ולא לנשים?

ד) ועוד צריכים לדעת איך ינצלו הנשים שלא יעברו על
עשרת הדברות הנ"ל.

- ב -

ואפשר לתרץ קושיא א', דהנא איתא במס' ברכות (דף י"ז
ע"א) גדולה הבטחה שהבטיחון הקב"ה לנשים יותר מן
האנשים שנאמר נשים שאננות שמענה קולי בנות בוטחות
האזנה אמרתי.

א"ל רב לרב חייא נשים במאי זכיין באקרואי בנייהו לבי
כנישתא ובאתנווי גברייהו מבי רבן ונטרי לגברייהו עד
דתו מבי רבן.

החיד"א מביא ביאור הגמ' דשכר של נשים גדול יותר
מאנשים, דלומדי תורה זוכין לשכר רק אם לומדים לשמה,
אבל מחזיקי לומדי תורה, אע"פ שהלומדים המה שלא

לשמה מ"מ המחזיקים, אם כוונתן לשמה, זוכין לשכר תורה מחמת כוונתן הטובה.

רואים אנו מזה גודל מעלתן של מחזיקי תורה, שחוץ ממה שגדול המעשה יותר מן העושה, גם יש להם שכר של תורה לשמה.

ופירשתי בזה השייכות של ב' מאמרים הנ"ל, דהנה לכאורה מאמר האי' אחר שגמר הפסוק נגמר הביאור על גדולה הבטחה כו'. וביארתי בזה דהנה הגמרא שואלת הני נשי במאי קא זכיין, זהו סובב על מאמר הראשון שאמר גדולה הבטחה שהבטיח לנשים יותר מן האנשים, ומתרץ הגמרא דאתנויי לבנייהו לבי כנישתא, שמחנכות את ילדיהם ליראת שמים ויראת חטא, שיקראו קריאת שמע וברכת המזון ויזהרו בנטילת ידים ושאר מצות. וא"כ הן עוסקות כל היום במצות זיכוי הרבים שהמשנה מבטיח להן "שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידן." וכמאמר חז"ל (פסחים מ"ט:): תנו רבנן לעולם כו' לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות, ועיין שם בתוס' החילוק בין זוהר כוכבים לזוהר הרקיע כו'.

ואלו הנשים יש להן ב' מדריגות אלו: א) שהן מלמדות את התינוקות ומחנכות אותם לעבודת השם, שהעיקר הוא החינוך בבית. ב) שמזכות שע"י הילדים האלו מתחנכים דורות שלימים לעבודת השם. וכידוע אמרם ז"ל (סנהדרין לט או לז) "המציל נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא", ופי' רש"י שם עולם מלא ממש, וכמו שהבאתי לעיל דברי החיד"א.

כמו כן מובא בחת"ס שהנשים מקבלות ג"כ שכר בעליהם כמו שלומדים תורה לשמה, אעפ"י שבאמת אין הבעלים שלהם לומדים תורה לשמה. ועוד גדול זכותן שדיינו שמגדלות את בנינו ומצילות אותנו מן החטא. ממילא לפי הנ"ל נתבאר הטעם למה מקדים הנשים קודם האנשים.

- ג -

עוד טעם אפשר לומר מפני שהנשים טרודות עם בעליהם ועם הילדים והיינו שמספקות לבעליהם כל מה שחסר להם וממתינות לבעליהם כמאמר הגמרא ברכות שם, והם עובדים עבודת הפרך ביום ובלילה, וממילא הם טרודות במצוות יותר מבעליהם ומ"מ ממתינות להם ומספקות לבעליהם כל חסרונם, ע"כ יש להם זכות קדימה לפני האנשים.

- ד -

עוד אפ"ל בהקדם דברי חז"ל (ברכות דף ה' ע"א) אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (שם ד') רגזו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר: אמרו בלבבכם. אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, שנאמר: ודומו סלה.

ובמסכת סוכה (נב, ב) מובא: אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר: צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו (תהלים לו), ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו: שנאמר (שם) ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו. תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך

מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימות, אם ברזל הוא מתפוצץ. אם אבן הוא נימות, דכתיב: (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים, וכתוב: (איוב יד): אבנים שחקו מים. אם ברזל הוא מתפוצץ, דכתיב (ירמיה כג): הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע.

היערות דבש מתמה למה יהא בושש לדחות יצר הרע מעליו, וכל רגע פסידא דלא הדר, יאחז תיכף צדיק דרכו להזכיר יום המיתה שהיא העצה המעולה משאר העצות.

ומתרץ דבאמת עיקר גירוש היצר הרע הוא בתורה. וזהו כוונת חז"ל בברכות הנ"ל ששאלו נשים במה זכין וכו'. והדבר תמוה הלא הן בני מצות כאנשים, ומעט הן מצות שהזמן גרמא שנשים פטורות, ואין לך מצוה שלא תביא לאדם לידי שלימות וכו'.

ועל זה כתב היערות דבש, דזהו כוונת הגמרא נשים במה זכין, שהרי אין מנצחין ליצר רק על ידי תורה ונשים לאו בני תורה נינהו. לכן משני שהואיל ועל ידם התורה נלמדת, כי מסייעים לבעליהם ללמוד, והן יושבות גלמודות ומתעגנות על ידן, וכן מדריכים בניהם לתורה, הרי כאילו הן בעצמן לומדות תורה.

ולפי זה אמרתי לתרץ באופן אחר מה שהקדים הכתוב כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, דהנה מבואר בדברינו לעיל שהנשים יש להם בחינת מזכי הרבים כיון שמגדלות ילדיהן לתורה, ומבואר במשנה "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו", וא"כ ממילא אינן צריכות לגי' סגולות הנ"ל נגד היצר הרע, דהלא אין חטא בא על ידן, ועוד שהרי כאילו הן

בעצמן לומדות תורה לשמה. כנ"ל. ועל כן הקדים הפסוק כה תאמר לבית יעקב, ודו"ק.

- ה -

וקושיא ב' אפשר לתרץ, דהנה הנשים צריכות לחנך בניהם דוקא בלשון רכה ותחנונים והיא עיקר המחנכת בשנות הנעורים, ומבואר בחז"ל (כתובות נ.) אמר רבי יצחק באושא התקינו שיהא אדם מגלגל עם בנו עד שתיים עשרה, מכאן ואילך יורד עמו לחייו. ופי' רש"י מגלגל עם בנו אם מסרב מללמוד מגלגל עמו בנחת ובדברים רכים, עכ"ל רש"י ז"ל.

ועפ"י נבין מ"ש כה תאמר לבית יעקב, כיון שהנשים מחנכות את בניהם והן צריכות לנהוג עם בניהם בנחת, ע"כ אמר השי"ת כה תאמר לבית יעקב, דהיינו אמירה רכה, כדי שיוכלו לחנך בניהם כמו שחינך אותם משה רבינו באמירה רכה, כן יחנכו הנשים את בניהם באמירה רכה.

- ו -

קושיא ג' אפשר לתרץ דהנה איתא בגמרא (ביצה דף ל' ע"א) הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא. ולא היא. לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי. דהא תוספות יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלו ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי.

ובשיטה מקובצת על מסכת ביצה (ריש פרק המביא) כתב וזה לשונו: העיד הריטב"א זכרונו לברכה בשם רב גדול מאשכנזים שהעיד בשם רבותיו הצרפתים ומכללם ר"י

ומהר"ם מרוטנבורג שלא נאמרו דברים הללו לחלק בין איסור תורה לדרבנן אלא לדורותם, אבל בדור הזה שמקילין בכמה דברים ראוי לעשות סייג לתורה ואפילו בדרבנן מחינן וקנסנין להו עד דלא לעברו לא בשוגג ולא במזיד, ושכן הוא במדרש ירושלמי והדבר נראה נכון עכ"ל (מובא במחצית השקל סימן תרח סק"ג).

ובשו"ת כתב סופר (סימן נז) העלה דלא אמרינן מוטב שיהא שוגגין אלא באנשים, ומשום ערבות יש לזהר שלא יהיו מזידין, מה שאין כן בנשים, דליכא בהו ערבות. אלא שמצינו בגמרא דאמרינן הכי גם בנשים, עיי"ש מ"ש בענין תוכחה.

ובספר ברכי יוסף סימן תר"ח ס"ק א' כתב שמש"כ בתשו' מהרימ"ט ח"א סימן מ"ג דדוקא בנשים אמרינן כן ולא באנשים, כוונתו דאורחא דמילתא היא שנשים אין מקבלות, ואינן שומעין לדברי חכמים, מה שאין כן באנשים. וממילא אין בזה חילוק בין נשים לאנשים, אלא החילוק הוא אם מקבלים דברי חכמים או לא.

ועיין בספר יד מלאכי, כללי הדינים אות שצ"א ובתשובות הרדב"ז סימן תרע"ה, ובספר מחזיק ברכה (סימן תר"ח ס"ק ב') ובספר דברי תורה (להגאון בעל מנחת אלעזר ז"ל אבד"ק מונקאטש) חלק ח' אות נ-נא על דברי בעל מראה יחזקאל ז"ל בתשו' (סוף סימן ע"ט) עיי"ש. וראה מהר"ץ חיות ביצה דף ל, א' ד"ה מוטב כו'.

מכל הנ"ל אנו רואים שאפילו בחילול שבת שהוא חמור כעבודה זרה ובכל זאת לא אמרינן להו ולא מידי. וזהו שאמר כה תאמר לבית יעקב שלנשים צריכים לומר בלשון

רכה, ותגיד לבני ישראל, רק לאנשים אפשר לומר בלשון קשה בחינת דיבור, ודו"ק.

- ז -

וסמוכין לדברינו יש להביא ממה מה שאמרו חז"ל בינה יתירה ניתנה באשה, אמותינו הקדושות שהיו עמוד התווך שעליו נשען עם ישראל בהרגשתן החדה מה לקרב ומה לרחק; כאשר גדל ישמעאל לאברהם, הראשונה שהרגישה שישמעאל לא מתנהג כשורה היתה שרה אמנו, והוא לא ראוי לדור ביחד עם יצחק בנה. לכן דרשה במפגיע: "גרש את האמה הזאת ואת בנה", וכן היה אצל רבקה, שהרגישה מיד שאין לה לאהוב אלא את יעקב בשעה שיצחק אהב גם את עשיו.

- ח -

ואמר הכתוב (תהלים קי"ט צ"ח) מאויבי תחכמני, פי' שמהרשעים יכולים אנו ללמוד איך להתנהג. פרעה מלך מצרים הבין גודל כוח הנשים בחינוך, לכן אמר "לכו נא הגברים ועבדו את ד'", כי בטוח היה שאם הנשים תשארנה במצרים, אז אין כל תועלת ביציאת הגברים, כי לא יהיה מי שיחנך הדורות הבאים. לכן אמר לו משה רבינו ע"ה: ,,בבנינו ובבנותינו נלך", כי אי אפשר לחנך דורות העתידים בלי הנשים צדקניות.

- ט -

עוד טעם אפשר לומר מדוע אמר הקב"ה למשה שידבר קודם עם הנשים ואחר כך עם האנשים, כדי שלא יוכלו לטעון אח"כ שכל מה שהסכמתי לא עשיתי אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלי, וכמו שמצאנו לענין מכירה שאמרו רז"ל

שאם אדם רוצה למכור שדהו, צריך הקונה לקבל קנין גם מאשת המוכר, ולא עוד אלא שיש לקבל קנין ממנה תחלה, שאם לא כן היא יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי. כלומר, בראותי שהוא מקבל קנין לא רציתי להפר דעתו וגם אני הקניתי.

לכן כל הקונה בית או שדה או חנות מחבירו צריך לעיין יפה בשטר המכירה ולברר יפה שהאשה הקנתה תחלה ואחר כך הבעל, שאם אין הדבר ברור בשטר יתכן שאחר כך יתעוררו טענות ועוררין, כגון: אם ימות בעל השדה, תבוא אשתו ותאמר שהשדה משועבדת לכתובתה ואין המכירה כלום. והגם שהיא בעצמה הקנתה, אין בזה ממש, שלא עשתה זאת אלא כדי שלא לריב עם בעלה.

- י -

א) עוד טעם אפשר לומר בהקדם דברי הרבינו בחיי בפרשתינו (ד"ה כה תאמר), וז"ל: כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, כה תאמר בלשון הקודש, כה תאמר בנחת, וצוה לדבר אל הנשים תחלה, ללמדן מוסר ודרך ארץ, ועוד כדי להמשיך לבן אל התורה והמצוות, ולומר להן ראשי פרקים, שאין דעתן מיושבת כאנשים. ועוד שהאשה הטובה היא סיבה לתורה, שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית, והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין, כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מנעוריו, וגם כי יזקין לא יסור ממנה.

ב) וממשיך ברבינו בחיי שם, וז"ל: ולכן ראויה האשה להתפלל לשם יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת, שהיא מצוה המוטלת עליה, שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפלה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה. ובזכות נר של

שבת שהוא אור, תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת אור, שנאמר (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור. וכן דרשו רז"ל (שבת כג, ב): האי מאן דרגיל בשרגא הויין ליה בנים תלמידי חכמים, עכת"ד.

ג) דברי רבינו בחיי הנ"ל הובאו גם להלכה, במגן אברהם או"ח הל' שבת (סימן רס"ג ס"ק י"א), וז"ל שם: **ראוי שתתפלל לאשה בשעת הדלקה שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה, עכ"ל.** ומציין שם: מט"מ בשם בחיי פ' יתרו. ובמחצית השקל שם ציין לדברי הגמ' במס' שבת (דף כ"ג ע"ב), שנעתקו להלן אות י"א)

ד) ובדרשות החתם סופר (לז"ך אלול דף שני"ז, טור ב) כתב: אשר חנה הוא ר"ת: חלה, נדה, הדלקת הנר. והענין, כי גוף האדם הוא בבחינת חלה מעיסה, כמ"ש על עפר מן האדמה שהי' אדה"ר חלתו של עולם, ודמו של אדם הוא נגד דם נדה, ונשמת אלקים שבתוכו הוא נגד נר שבת. ומשום הכי ראוי לאשה שתתפלל על בנים מאירים בתורה בשעת הדלקת הנר, כי הוא נגד נשמתו. ע"כ.

- יא -

הרגיל בנר הויין לי' בנים (וחתנים) תלמידי חכמים

א) במס' שבת (דף כ"ג ע"ב): אמר רב הונא, **הרגיל בנר הויין לי' בנים תלמידי חכמים.** ופרש"י: דכתיב (משלי ו, כג)

א) וכבר הובא דבר זה בס' מגלה עמוקות עה"ת, פי' שלח, ד"ה ג' מצוות (דף י"ז ע"ד), בשם הגה"ת מיימוני (עיין "הגהות דשייכי לספר זרעים" - שנדפסו ברמב"ם סוף ספר זרעים - בסופן).

ב) בייר ר"פ י"ד.

ג) וזהו הסוד שעיי' הנרות מבטלים הדינים, כמ"ש בספר נפש החיים להר"ח פלאגי, עיי"ש???

כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה.

(ב) ובשו"ע הרב בעל התניא (ה' שבת סימן רס"ג ס"א. וש"נ) כתב, וז"ל: תיקנו חכמים שיהי לכל אדם נר דולק בשבת . . . ויהא זהיר בו לעשותו יפה. וכל הזהיר בו זוכה לבנים תלמידי חכמים, שנאמר כי נר מצוה ותורה אור, ע"י נר מצוה בא אור תורה, עכ"ל.

(ג) מש"כ בגמ' שם: "הויין לי בנים תלמידי חכמים", ולא שהוא עצמו יהי תלמיד-חכם, עיין בס' בן יהוידע למס' שבת כאן שכתב, וז"ל: ונ"ל בס"ד טעם לזה, כי נר שבת כפול שנים, א' כנגד האיש וא' כנגד האשה, לכך זוכה לבנים ת"ח, שיוצאים ממנו ומאשתו, עכ"ל.

ועיין בלבוש וב"ח או"ח ר"ס תרע"א, דגם הגמ' ס"ל דהבעל יהי ת"ח, אלא שהגמ' מוסיפה שאף אם בעלה לאו בר הכי הוא (ב"ח שם) או שהוא ת"ח בלאו הכי (לבוש שם), מ"מ זוכה לבנים תלמידי-חכמים. וכן מוכח מגמ' להלן שם, וברש"י שם ד"ה נפיק, דחתנו כבנו (נעתק לעיל ס"ק ב').

(ד) וממשיך בגמ' שבת שם: רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני (עובר תמיד, רש"י) אפתחא דרבי אבין נגרא (חרש עצים, רש"י), חזא דהוה רגיל בשרגי טובא (בשרגא דשבת, רש"י), אמר, תרי גברי רבירי נפקי מהכא, נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבני נשא (אביו. ואיכא דאמרי חמיו,

רש"י) דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר, גברא רבא נפק מהכא, נפק מינייהו רב שיזבי (דחתנו כבנו, רש"י).

ה) ובזוה"ק פי תרומה (דף קס"ה סע"ב ואילך), הביאו בסי קב הישר (פי מ"ה), כתב, וז"ל: רבי חייא ורי אבא שרו בבי אושפיזייהו. קמו בפלגות ליליא לאשתדלא באורייתא. ברתיה דאושפיזא קמת ואנהירת לון שרגא, ולבתר קיימת אבתרייהו למשמע מילין דאורייתא כו'.

[ר"ח ור"א היו שוכנים במלון שלהם. קמו בחצות לילה לעסוק בתורה. בתו של בעל המלון קמה, והדליקה להם נר, ואח"כ עמדה מאחריהם לשמוע דברי תורה. פירוש ה"סולם" כאן].

אשגח אבתריה, וחמא ברתיה דאושפיזא קיימת אבתרייהו, אמר, כי נר מצוה [ותורה אור, קב הישר שם]. מאי נר, דא נר דאיהי מצוה דנשין זכין ביי, ואיהי נר דשבת, דאף על גבי דנשין לא זכאן באורייתא, הא גוברין זכין באורייתא, ונהרין להאי שרגא דנשין מתתקנן בהאי מצוה. נשין בתיקונא דהאי נר, גוברין באורייתא, לאנהרא להאי נר, תיקונא דמצוה דנשין אתחייבו בהו.

[הביטי מאחרי, וראה בתו של בעל המלון עומדת מאחריהם. אמר, כי נר מצוה, מהו נר, זהו נר שהוא מצוה

ד) עיין רש"י ז"ל עה"ת עה"פ (וישב לו, לה) ויקומו כל בניו וגוי וכל בנותיו, וז"ל: בנותיו, כלותיו. שאין אדם נמנע מלקרוא לחתנו בנו וכו'. ועיין ברא"ם כאן. ולהלכה - עיין בזה באורך בשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב סימן י"ט, עיי"ש.

ה) בדרך אמת לזוהר כאן כתב, וז"ל: מסוף המאמר נראה שרי חיים ורי יוסי היו, ולא ר' אבא. ועיין בסוף דף קס"ח וגם בסוף [דף] קס"ט ע"ב כו', עכ"ל.

ו) בקב הישר כאן: אדהכי אשגח רבי אבא. ועיין לעיל הע' ד'.

שהנשים זוכות בו, והיא נר של שבת. שאע"פ שהנשים אינן זוכות בתורה, הרי הגברים זוכים בתורה, ומאירים לנר ההוא שהנשים מתקנות במצוה הזו. הנשים בתיקון נר הזה, הגברים בתורה, להדליק ולהאיר הנר הזה, שהוא תיקון של מצוה שהנשים נתחייבו בו (פירוש ה"סולם" כאן).

ובקב הישר שם: **כי נר מצוה, ותורה אור**: האשה היא מצווה על נר של שבת, ולא האיש. והטעם, כי האשה היא נגד השכינה. **ותורה אור**, פירוש: **התורה שלמד בעלה**, שהאיש מצווה על התורה ללמוד, **נותן אור והארה גדולה כאותו המצוה של נר שבת שהאשה מדלקת**. נמצא ששניהם מאירים באור תורה ואור שבת. (ומסיים שם) **אשריהם הנשים שזוכין לבעלי תורה**].

שמעת ההיא אתתא [האי בתולה, קב הישר כאן] ובכאת. אדהכי קם אבוה דאתתא, דהות תמן, ועאל בינייהו, וחמא ברתיי קיימת אבתרייהו ובכאת, שאיל לה אבוה. סחת ליי עובדא'. שארי אבוה דאתתא אוף איהו ובכה.

[שמעה אשה ההיא ובכתה. בינתיים קם אביה של האשה שהיתה שם ובא ביניהם, וראה בתו עומדת מאחריהם ובוכית. שאל אותה אביי [למה ועל מה היא בכיא, קב הישר כאן], וסיפרה לו המעשה. התחיל אביה של האשה אף הוא ובכה. פירוש ה"סולם" כאן].

אמר ליי רבי יוסיי, דילמא חתנך, בעלה דברתיך, לא זכה באורייתא. אמר ליי, ודאי הכי הוא, ועל דא ודאי בכינן אנא

(ז) ובקב הישר כאן: ולא ענתה מאומה מחמת מרירות הלב, והתחיל אף אביה לבכות.

(ח) ובקב הישר כאן גריס: **רבי אבא**. ועיין לעיל הע' די.

וברתי תדיר. ובגין דחמינא ליי יומא חד דדליג מאיגרא דא למשמע קדיש בהדי ציבורא, סליק ברעותא דילי, למיהב ליי ברתי, ותיכף דנפקו ציבורא מבי כנישתא, יהיבנא ליי ברתי, דאמינא, בדילוגא דא דאתא למשמע קדיש, גברא רבא ליהוי באורייתא, ואע"ג דאיהו רביא, ולא ידענא ביי מקדמת דנא. והשתא אפילו ברכת מזונא לא ידע, ולא יכולנא בהדי למילעי בין חברייא דיוליף קריאת שמע או ברכת מזונא.

[אמר לו ר' יוסי, **אולי חתנך בעל בתך לא זכה בתורה.** אמר לו, ודאי כאן הוא, **ועל זה ודאי אני ובתי בוכים תמיד.** ומשום שראיתי אותו יום אחד שקפץ מן העליי הזו לשמוע קדיש עם הציבור, עלה ברצוני לתת לו בתי, ומיד אחר שיצאו הציבור מבית הכנסת נתתי לו בתי. שאמרת, בקפיצה זו שבא לשמוע קדיש, ניכר שיהי אדם גדול בתורה. ואע"פ שהוא ילד ולא ידעתי בו מקודם לכן, [נתתי לו בתי]. ועתה אפילו [לברך] ברכת המזון אינו יודע. ואיני יכול ללמוד עמו בין החברים שילמוד קריאת שמע או ברכת המזון. פירוש ה"סולם" כאן].

אמר ליי, אעבר ליי באחר, או דילמא ברא יוליד דלהוי גברא רבא.

[אמר לו ר' יוסי, העבר אותו באחר (בקב הישר כאן: ר"ל, שיראה שיתן גט וישיא בתו אחר כך לת"ח). (ובתוך דבריו חזר ואמר:)] או אולי יוליד בן שיהי גדול בתורה. פירוש ה"סולם" כאן].

(ט) לפענ"ד התיבות "ואע"ג דאיהו רביא ולא ידענא ביי מקדמת דנא", הם **סיום** (אויספיר) של דברי הזהר שלפני זה, ולא פיסקא (ופרט) חדש, כפי שהבין בעל ה"סולם" (שלכן הוסיף הוא "סיום" לתיבות אלו מדילי).

(י) ובקב הישר כאן: אמר ליי **רבי אבא**. ועיין לעיל העי' ד'.

אדהכי קס איהו [החתן, קב הישר כאן] ודלג עלייהו ויטיב לקמייהו. אסתכל ב"י רבי יוסי^א, אמר, **ודאי אנא חמינא בהאי רביא דנהורא דאורייתא יפוק לעלמא מיני^ב, או ברא דיוקים מיני^ג.**

[בינתיים קס הוא, [חתנו של בעל המלון], וקפץ אליהם, וישב לפניהם. הסתכל בו ר' יוסי, אמר, **ודאי אני רואה בילד הזה שיצא ממנו אור תורה לעולם, או בן שיעמוד ממנו. פירוש ה"סולם" כאן.**

חיך ההוא רביא ואמר, רבותי אימא קמייכו חד מלה. פתח ואמר (איוב לב, ו) צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם כו'. צעיר אני ואזעירנא גרמי לימים, לגבי בר נש דאית לי יומין סגיאין כו', דימים ידברו כו'. ואתם ישישים, חמינא לכו ישישים, על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם כו'. ועל דא, בגין דאנא רביא, שוינא ברעותי דלא למללא עד תרין ירחין, ועד יומא דא אשתלימו, והשתא דאתון הכא, אית למפתח באורייתא קמייכו.

[צחק ילד ההוא ואמר, רבותי, אומר לפניכם דבר אחד. פתח ואמר, צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם כו'. צעיר אני, דהיינו שמיעטתי את עצמי, לימים, לפני אדם שיש לו ימים רבים כו', משום שאמרתי ימים ידברו כו'. ואתם ישישים, ראיתי אתכם ישישים, על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם כו'. ועל כן בשביל שאני ילד, שמתו ברצוני שלא לדבר עד ב' חדשים, ועד היום הזה נשלמו. ועתה שאתם כאן, יש לפתוח בדברי תורה לפניכם].

(א) בקב הישר כאן: **רבי אבא**. ועיין לעיל העי' די.

[קב הישר כאן: והתחיל לדרוש זה הפסוק כי נר מצוה ותורה אור, וגילה להם כמה סודות בתורה על פי הסוד. ואח"כ פתח ואמר]:

והשתא רבותי, אנא מבבל, וברא דרב ספרא אנא, ולא זכינא לאשתמודעא לאבא, ואטרידנא הכא, ודחילנא [עד הכי למימר מילין דאורייתא, קב הישר כאן], דהא יתבי ארעא דא אינון ארייוון באורייתא, ושוינא עלי, דלא אימא מילי דאורייתא קמי ב"נ עד תרין ירחין, ויומא דא אשתלימו. זכאה חולקי דאתערעתון הכא.

[ועתה רבותי, אני מבבל, ובנו של רב ספרא אני, ולא זכיתי להכיר את אבי, ונגרשתי לכאן, ויראתי, מפני שיושבי ארץ הזו הם אריות בתורה, ושמתי עלי, שלא לומר דברי תורה לפני איש עד שני חדשים. וביום הזה נשלמו. אשרי חלקי שפגשתיכם כאן. פירוש ה"סולם" כאן].

ארים רבי יוסי קלי" ובכי, וקמו כולהו ונשקוהו ברישי. אמר רבי יוסי, זכאה חולקנא דזכינא בהאי ארחא, למשמע מילי דעתיק יומין מפומך, מה דלא זכינן למשמע עד השתא.

[נשא ר' יוסי קולו ובכה, וקמו כולם ונשקוהו בראשו. אמר ר' יוסי, אשרי חלקי שזכיתי בדרך הזה לשמוע דברי עתיק יומין מפיד, מה שלא זכיתי לשמוע עד עתה. פירוש ה"סולם" כאן].

יתיבו כולהו, אמר לון, רבותי, מדחמינא צערא דהאי חמי וברתי, דדחקי ומצטערי בנפשייהו דלא ידענא ברכת מזונא, אמינא לון, דעד דאנדע ברכת מזונא לא אתחבר באנתתי

(ב) ובקב הישר כאן: אלמלא לא באתי וזכינא למשמע מילין דעתיק יומין דנפיק מפומך, מאי דלא זכינא למשמע עד השתא - דיינו.

כארח כל בני עלמא. ואע"ג דיכילנא לשמשא בה בלא חובה, לא בעינא למעבר על דעתייהו, הואיל ולא הוינא יכל למימר מידי עד תרין ירחין, ויומא דא אשתלימו כו'.

[ישבו כולם, אמר להם [החתן]], רבותי, משראיתי הצער של חותני ובתו [אשתי], שנדחקו ונצטערו בעצמם על שאיני יודע ברכת המזון [וקריאת שמע], אמרתי להם, עד שאדע ברכת המזון" לא אתחבר באשתי כדרך כל בני העולם. ואע"פ שיכולתי לשמש בה בלי חטא, לא רציתי לעבור על דעתם, משום שלא יכולתי לומר משהו עד שני חדשים. פירוש ה"סולם" כאן].

חדו רבי יוסי ורבי חייא וחמוי וברתי, ובכו מסגיאו חדוה. אמר רבי יוסי, במטו מינד, כיון דשריאת, אנהיר לן יממא, זכאה חולקנא בארח דא כו'.

[שמחו ר' יוסי ור' חייא וחותנו ובתו, ובכו מרוב שמחה. אמר ר' יוסי, בבקשה ממך, כיון שהתחלת, תאיר לנו את היום, אשרי חלקנו בדרך הזה. פירוש ה"סולם" כאן].

קמו כולהו ונשקוהו. א"ר יוסי, ודאי הילולא איהו יומא דא, ולא ניפוק מהכא עדי דיתעביד הילולא בכל אנשי מתא. דא הוא הילולא דקוב"ה אתרעי ב"י. נטלו לה לאינתתי ובריכו לה בכמה ברכאן. עבדו דאבוה יתקן ביתא אחרא, לחדוה. כנישו כל אנשי מתא לההיא חדותא, וקראו לה כלה,

(ג) קב הישר כאן.

(ד) בקב הישר כאן: עד שאגלה לכם סוד ברכת המזון בסודות גדולים ונפלאים - כדלקמן בזוה"ק כאן.

(טו) בקב הישר כאן: ר' יוסי ור' אבא ור' חייא. ועיין לעיל הערה ד'.

וחדו עמהון כל ההוא יומא, ואיהו חדי עמהון במלי דאורייתא כו'.

[קמו כולם ונשקוהו. אמר ר' יוסי, ודאי יום משתה הוא יום הזה, ולא נצא מכאן עד שיהי נעשה המשתה לכל אנשי העיר. זהו משתה שהקב"ה רוצה בו. לקחו את אשתו וברכו אותה בכמה ברכות. עשו, שאביה יתקן בית אחר בשביל השמחה. אספו כל אנשי העיר לשמחה ההיא, וקראו [את אשתו] כלה, ושמחו עמהם כל אותו היום, והוא שמח עמהם בדברי תורה [ועל סעודות הנישואין פתח החתן על פתורא ובאר ענין שבע ברכות, סודות נפלאים וחידושים הרבה, קב הישר כאן, כדלהלן בזהר]. פירוש ה"סולם" כאן].

חדו כולהו כל ההוא יומא במילין דאורייתא, וכל בני מתא עבדו ל'י רישא עליהו. ליומא אחרא קמו רבי יוסי ורבי חייא וברכו לון, ואזלו לארחייהו.

[שמחו כולם כל יום ההוא בדברי תורה, וכל בני העיר שמו אותו, [את הילד], ראש עליהם [להיות להם רב ומורה צדק. קב הישר כאן]. ביום השני, קמו ר' יוסי ור' חייא וברכו אותם והלכו לדרכם. פירוש ה"סולם" כאן].

כד מטו לגבי דר"ש, זקף עינוי וחמא לון. אמר לון, מסתכל הוינא בכו יומא דא, וחמינא לכו תרין יומין וחד ליליא דהויתון לגבי משכנא דההוא נער מטטרוון, וההוא נער הוה אוליף לכו רזין עילאין בחדוה דאורייתא. זכאה חולקכון בני.

[כשהגיעו לפני ר' שמעון, נשא עיניו וראה אותם. אמר להם, מסתכל הייתי בכם ביום הזה, וראיתי אתכם שני ימים ולילה אחד שהייתם במשכן של נער מטטרוון, ונער ההוא

לימד אתכם סודות עליונים בשמחת התורה. אשרי חלקכם בני. (פירוש, הילד הזה הי' לו מדרגת מטטרון שנק' נער, וע"כ ביתו הי' משכן מטטרון). פירוש ה"סולם" כאן].

סדרו מילין כולהו קמי', וסחו לי' עובדא, אמר לון, זכאין אתון, וזכאה חולקי, דהא אדכרנא יומא חד דהוה אזיל עמי בארחא רב ספרא אבוי, ובריכית לי' כד אתפרש מיני, דיהא לי' בר אריא באורייתא, ולא בריכית לי' דאיהו יזכי בי'. זכאה חולקכון בני, עלייכו כתיב וכל בניך לימודי הי'.

[סדרו לפניו כל הדברים, וסיפרו לו המעשה. אמר להם, אשריכם ואשרי חלקי, כי אני זוכר שיום אחד הלך עמי בדרך רב ספרא אביו [של החתן, קב הישר כאן], וכשנפרד ממני ברכתי אותו שיהי' לו בן שיהי' ארי' בתורה. ולא ברכתי אותו, שהוא יזכה לראות כן] וע"כ נפטר, ולא הכיר אותו]. אשרי חלקכם בני, עליכם כתוב וכל בניך לימודי הי'. פירוש ה"סולם" כאן].

ע"כ סיפור הזוהר הק', עם הוספות מס' קב הישר ועם תירגום ופירוש ה"סולם".

*

וכל השתלשלות הסיפור הזה, אשר בתו של האכסנאי תזכה שיתגלה לה אשר בעלה הוא איש מורס מעם וכו' - כל זה זכתה האשה על ידי זה שהאירה להחכמים הקדושים ב"נר מצוה", בהדלקת הנר שעיי'ז יכלו לעסוק באורייתא, ועיי'ז זכתה להמשך הכתוב - "ותורה אור".

(ו) ועל יסוד דברי הזוה"ק פי תרומה הנ"ל, כתב בס' דעת תורה (סימן רס"ג ס"א), שכל זכות האשה בנרות הוא, אם בעלה ובניה לומדים אצל הנרות, ע"ש.

- יב -

האשה המדליקה נרות ש"ק ויו"ט גורמת לשלום בבית ובעולם, ותזכה לבנים מאירים בתורה, וגורמת אריכות ימים לבעלה

(א) וז"ל הגמ' במס' שבת (דף כ"ה ע"ב): מאי ותזנח משלום נפשי (איכה ג, יז), אמר ר' אבהו, זו הדלקת נר בשבת (שלא הי' לו ממה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך" באפילה, רש"י).

(ב) ובגמ' שם לפני"ז (דף כ"ג ע"ב): נר ביתו עדיף משום שלום ביתו (והכי אמרינן לקמן, ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת, שבני ביתו מצטערין לישב בחושך, רש"י).

[וראה מרדכי מס' שבת פי במה מדליקין (סימן רצ"ד). מג"א או"ח ה"י שבת סימן רס"ג ס"ק י"ג וי"ד. שו"ע הרב בעל התניא שם ריש סימן רס"ג].

(ג) ובס' בן יהוידע על מסכת שבת שם (דף כ"ה ע"ב) מבאר כוונת הדלקת הנר ע"פ הסוד, ואח"כ כתב שם, וז"ל:

והנה אותיות הנ"ר במילואם, כזה ה"י נו"ן רי"ש, עולה המילוי" מספר שלו"ם בדקדוק. ולכן דריש כאן ותזנח משלום זו הדלקת נר בשבת. גם נ"ל בס"ד, מספר נ"ר ומספר אפיל"ה עולה מספר שלו"ם. רמז, אם יש נר באפילה יש

(יז) ובהגהות הבי"ח על גליון השי"ס שם (אות ג'): ס"א ואוכל.

(יח) היינו אותיו המילוי בלבד (כזה: ה"י נו"ן רי"ש).

שלום, ואם יחסר הנר ישאר אפילה, שאם יחסר מספר נ"ר מן שלו"ם ישאר מספר אפיל"ה, עכ"ל.

(ד) וז"ל זוה"ק פי בראשית (דף מ"ח ע"ב^ו): נר של שבת לנשי עמא קדישא אתייהבת לאדלקא . . . רזא דמלה, האי סוכת שלום מטרוניתא דעלמא היא, ונשמתין דאינון בוצינא עילאה בה שריין. ועל דא מטרוניתא בעיא לאדלקא, דהא בדוכתהא אתאחדת ועבדת עובדא.

[נר של שבת ניתן לנשי עם קדוש להדליק . . . סוד הדבר הוא, כי סוכת שלום זו [המאירה בשבת] היא אַם העולם ["מטרוניתא" היא אַם], והנשמות, שהם נרות העליונים, שורים בה. וע"כ אמא [כלומר אשה] צריכה להדליק הנרות, כי עומדת במקומה [במקום אַם הבנים העליונה, שהיא סוכת שלום] ועושה המעשה. [ובמעשה זו גורמת שאם הבנים למעלה תשפיע נשמות קדושות לבניה, שהוא סוד נרות הרוחניים העליונים, כמ"ש לפנינו]. פירוש ה"סולם" כאן].

ואתתא בעיא בתדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת, דהא יקרא עילאה היא לה, וזכו רב לגרמה, למזכי לבנין קדישין דיהון בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא, ויסגון שלמא בארעא, ויהיבת לבעלה אורכא דחיין. בגין כך בעיא לאזדהרא בה.

[וצריכה האשה [מטעם הנזכר] בלב שמח ובכוונה להדליק נר של שבת, שהרי כבוד עליון הוא לה וזכות גדול לעצמה, לזכות [ע"י הדלקת הנרות] לבנים קדושים שיהיו נרו של העולם בתורה וביראה, וירבו שלום בעולם, ונותנת לבעלה

(ט) הובא ג"כ בסי' עונג שבת (עונג ליל שבת - דף ט' ריש ע"ב). וחלקו השני גם בכף החיים הלי' שבת (סרס"ג ס"ק כ').

חיים ארוכים. ומשום זה צריכה להזהר בהדלקת הנרות, [שתהיי בכוונה גדולה]. פירוש ה"סולם" כאן].

- יג -

כשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. - דירתו של אדם צריכה להיות מתוקנת כדירת חתן לקבל בה הכלה (שבת), ואז אומרת השכינה (הכלה): זו היא דירתי. - נר דלוק, שולחן ערוך ומטה מוצעת רומזים על בנים. - בג' נרות אין שטן ואין פגע רע. - בזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין.

(א) ז"ל ש"ס שבת (דף קי"ט ע"ב): תניא ר' יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, **וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך,** ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

(ב) ובזהר חדש רות (דף פ"ד סע"ד ואילך): כתיב (תשא לא, טז) **לעשות את השבת לדרת"ם חסר. . מ"ט, מפני שכיון שקידש היום, דירתם של ישראל צריכה להיות בנר דלוק ושולחן ערוך [ומטה מוצעת], ודירתו שמתוקנת כדירת חתן לקבל בו הכלה, ומאי ניהו שבת היא כלה, ולעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי הראוי לה. וע"ד כתיב לעשות את השבת וכתיב לדרתם, להכניס בה כלה קדושה לדירתה ולהיות בתוכה.**

בשעה שקידש היום וכלה זו באה ואינה מוצאה דירה מתוקנת ושולחן ערוך ונר דלוק, כלה זו אומרת אין דירה זו

מישראל, בניי ובין בני ישראל כתיב, אין זה מישראל, אין דירתו לקדושה. ע"כ צריך היכר קדושה בבית. וע"ד כתיב לדרתם. . בשבתא אוף הכי דירתו מתוקנת ש"ע שרגין נהירין², שכינתא עאלת ותרין מלאכין קיימין עליה ומברכין ליה בכמה ברכאן, ההוא מקטרגא דקיימא לבר בע"כ אתיב ואמר אמן. עכ"ל זהר חדש³.

ג) דברי הזהר חדש הנ"ל הובאו ג"כ, בקיצור, בס' עונג שבת (עונג ליל שבת ס"ג - דף ח' סע"ב ואילך), וז"ל: בשבת כתיב **לדרתם חסר, מלשון דירה**. להורות, כשנכנס שבת השכינה באה ורואה **אם ערך ביתו בשולחן ומטה ונר אומרת השכינה זו היא דירתי, ואם לאו אז אומרת אין זו דירה של ישראל**.

ד) וז"ל ס' עונג שבת (עונג ליל שבת ס"ד - דף ט' ע"א), מספר הקנה: בשבת יהיה שולחנו ערוך ומטה מוצעת ונר דלוק. שולחן רומז **בבנים** אשר נערכה ברחמיה, **ומטה** רומז **בבנים**, כענין הנותן מטתו בין צפון לדרום²² וכענין כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, **ונר דלוק** הוא נר מזרח, רמז **בבנים**, ודולק עם נר מערב הוא בנים. וטוב היה להדליק ב'

כ) לע"ע לא מצאתי בשאר ספרים על הדלקת מספר זה של נרות שבת.

ובענין ש"ע **נהוין** - עיין ספר רגל ישרה (לבעל בני יששכר) מערכת שי בערכו (דף מ"ט ע"א). ספר אור עינים (להרה"ק מוה"ר אליעזר צבי ספרין מקאמרנא) ח"א אות ש"ע ערך ש"ע נהוין (דף רנ"ד ע"א ואילך). ח"יב ערך הנ"ל (דף קס"א סע"ג ואילך). וש"נ.

כא) ובוהר חדש תיקונים (דף קי"ח ריש ע"ד): בליל שבת דאזופין תרין מלאכין לבר נש, דא יצר הטוב ודא יצר הרע, **אי זכה יצר הטוב מברך לבעל הבית ולאנתתי וכל דילי, ויצר הרע איהו עוזר לי בעל כרחי ועונה אמן, ואי לאו, איהו כנגדו ולייט לי ולכל דילי, ובגין דא אתקרי לוט, דאייתי לווטין על ההוא בר נש ועל ביתי ואיהו אעיל קטטה בביתי כו'.**

כב) ב"ב דף כ"ה ע"ב.

נרות, נגד מזרח ומערב, אלא שקרוב הדבר שיש לחוש לשניות, הם זוגות. **אלא בג' נרות אין שטן ואין פגע רע**, כי ג' רואים ואינם ניזוקין, ואז הולך ומתפלל והקב"ה מעלה לפניו ומלאך ה' צבאות יוצא ומלוה אותו לביתו ורואה שולחנו ומטתו ונרות מתוקנים ועונים שניהם ואומרים י"ר שגם בשבת הבאה יהיה כן.

(ה) וז"ל בעל הטורים על הפסוק **ועשית מנורת זהב טהור** (תרומה כה, לא): ז' פעמים כתיב מנורה, כנגד ז' רקיעים (חגיגה יב, ב) וז' ארצות (פרקי דרבי אליעזר פרק יח), ועיין בפרשת מנורה אות סמ"ך, וכן במעשה בראשית, לומר במקום נר אין שטן ואין מזיק. **ובזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין**.

- יד -

ב' נרות כנגד ב' שרפים שסוככים עליו בכנפיהם שלא יזיקוהו המזיקים. - מפני החשש ד"זוגות" טוב להדליק ג' נרות

(א) ז"ל סי' עונג שבת (עונג ליל שבת ס"ה - דף ט' ע"א), מס' סודי רזא: **נגד ב' שרפים ב' נרות לשבת**, דכתיב כי מלאכיו יצוה לך וסמיד ליי מזמור שיר ליום השבת. וסוככים עליו באבר, כנף א' למעלה וא' למטה, דכתיב בהלו נרו עלי ראשי וכתיב נר לרגלי דבריך. השרפים כשהם רואים הנרות ערוכות, **וסוככים אותם בכנפיהם שלא יזקוהו המזיקים**. שנים מלויים אותו, שנא' כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך²², ר"ת **כמי"ל לב"ד**, לכן מסמיד ליום השבת, שלא

(כג) עיין זהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד), וז"ל: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם, אחד בימינו ואחד בשמאלו, דכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

ילך סביביו כי אם כמי"ל לב"ד זהו תחום שבת. ושרפים נוהמים כארי קדוש קדוש, קדוש בעליונים קדוש בתחתונים קדוש בכל העולמות.

ב) ועיין בס' עונג שבת שם לפני זה (ס"ד) שכתב, וז"ל: וטוב היה להדליק ב' נרות, נגד מזרח ומערב, אלא שקרוב הדבר שיש לחוש לשניות, הם זוגות. אלא בג' נרות אין שטן ואין פגע רע, כי ג' רואים ואינם ניזוקין.

- טו -

המדלקת נר שבת בימין, נחשב לה כאילו תקנה מנורה בדרום ולחם הפנים בצפון, ומלאכי השרת אומרים על בית זה: לית דין אתר הדיוט

א) ז"ל תיקוני זהר תיקון כ"ד (דף ס"ט ע"ב^ב): וצריך אתתא לתקנא שרגא בליל שבת לימינא^ב, ואתחשיב לה כאילו תקנה מנרתא בדרום ופתורא בצפון. ועלייהו אתמר^ב הרוצה להחכים ידרים הרוצה להעשיר יצפין. . ובההוא ביתא דאשכתן דירה דא מתקנא בהאי סידורא, מנרתא בדרום ושולחן בצפון ומטה בין צפון לדרום^ב, אמרין אלין מלאכין^ב דקא נחתין עם שכינתא דאיהי נשמה יתירה: לית דין אתר הדיוט דעם הארץ, אלהין אתר דרעוא ביה מן קדם ה'.

ועיין תענית דף י"א ע"א. הקדמת הזהר (דף י"ב סע"ב). פי' ואתחנן (דף רס"ג סע"ב).

כד) הובא בכף החיים הלי' שבת (סרס"ג ס"ק כ').

כה) עיין בתיקוני' תיקון מ"ז שנעתק להלן בסמוך.

כו) ב"ב דף כ"ה ע"ב.

כז) עיין ברכות דף ה' סע"ב. תיקוני' תיקון מ"ז דלהלן בסמוך.

כח) עיין שבת דף קי"ט ע"ב. זהר חדש פי' אחרי (דף מ"ח ע"ד).

- 10 -

סגולה לפרנסה ללבוש הצעיף להדלקת הנרות

מנהג הנשים ללבוש צעיף בעת הדלקת נר שבת. והמדקדקות לובשות גם סינר שקורין שירצל.

מנהג לבישת הצעיף הובא בספר דברי תורה (מהדורא ו' אות ס"ח) וכתב על זה, דאף שהטעם הפשוט לזה הוא משום שבעת הנדלקת הנרות אז הנשים מקבלות שבת, הנה עוד ענין בזה, דנ"ר בגימטריא צעי"ף, דשניהם סגולתם להשפיע פרנסה. כי ידוע אשר נ"ר בגימטריא ג' יחודים^ט, וממנה^ל נמשך פרנסה, ובצעיף אמרו דורשי רשומות עה"פ ותקח הצעיף ד"צעיף" הוא ר"ת עמך ישראל צריכין פרנסה, עי"ש.

ובפשטות אפשר לומר טעם לבישת הצעיף, כי בעת קבלת שבת צריכה האשה להיות בצניעות יתירה. וטעם זה שייך גם על מנהג לבישת השירצל, דהוי גם כן מלבוש של צניעות, כדאיתא בבבא קמא שמתקנת עזרא שתלבוש אשה סינר, ולדעת המאירי והשיטה מקובצת שם הכוונה על שירצל, עי"ש.

- 11 -

(א) ז"ל המשנה במס' שבת (דף ל"ד ע"א): **ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה: עשרתם,**

(ט) יש במלכות רחל ג' יחודים: יחוד הוי"ה אדנ"י (כזה: יאהדונה"י); יחוד הוי"ה אלה"ם (כזה: יאהלוה"ים) ויחוד הוי"ה אה"ה (כזה: יאהוה"ה), שעולים למספר נ"ר - פע"ח שער השבת פ"ד (דף שפ"ח טור ב'). שער הכוונות ענין קבלת שבת (דף נ"ד טור ב').

(ל) מן מלכות, רחל - עיין פע"ח שער הזמירות פ"ה, נעתק בספר אור עינים (להרה"ק מוה"ר אליעזר צבי ספרין מקאמרנא) ח"א אות פ"ר ערך פרנסה (דף ר"א ע"ג).

ערבתם, הדליקו את הנר. ובפרש"י שם: עשרתם, פירות האילן לסעודת שבת כו'. ערבתם, ערובי תחומין וחצירות כו'. ובגמרא שם: **צריך למימרינהו בניחותא**, כי היכי דליקבלינהו מיניי.

(ב) וכתב ע"ז בלקוטי מהרי"א על ילקוט שמעוני (עה"פ שמואל-א א, יא), וז"ל: שמעתי בשם הרב הקדוש רבי יעקב יצחק זצ"ל מלובלין שאמר ניח והנחה בביתו אור ותיקון ג' דברים: **עשרתם, במלכות; ערבתם, בנ'צח ה'וד י'סוד כידוע; הדליקו הנר, בסוד יחוד נ"ר כידוע.**

- יד -

ואפשר לבאר דברי רבינו בחיי הנ"ל, דהנה איתא (שבת כג,ב), רב הונא הוי רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דרבי אבין נגרא, חזי דהוי רגיל בשרגא טובא. אמר? תרי גברא רברבי נפקא מהכא.

באגרת התשובה לרבינו יונה (אות קס"ו) הנוסח שונה, וז"ל: אחד מן החכמים היה רגיל לעבור על פתח אחד מנשי הגדולים, והיה רואה שהיתה בעלת הבית זהירה מאוד להדליק נר של שבת בעתו. אמר החכם, באמת תדעו כי מן הבית הזה יצאו ב' אנשים גדולים. ויהי כן. ותלד האשה שנים מחכמי ישראל שהאירו את העולם בחכמתם על דבר אשר האירה האשה ההיא נר מצוה בעתו.

הנראה דרבינו יונה מפרש דהוי רגיל בשרגא טובה. דהיינו: שהיתה זהירה מאוד להדליק בזמנו.

- טו -

רואים אנו מהנ"ל ב' ענינים בהדלקת הנרות:

(א) סגולת ריבוי הנרות.

(ב) הדלקה בזמנה.

אודות הדלקה בזמנה ראיתי מכתב מהיטב לב זי"ע שאמר סגולה לאחד שלא היה לו בנים רח"ל, שידליק נרות שבת חצי שעה לפני שקיעת החמה.

סגולת ריבוי הנרות:

(א) במדרש פנחס וז"ל: איתא במנהגים יש להדליק בשבת קודש ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש אור הראשון [כי נר שבת הוא הארה מן אור הגנוז, וירא את האור כי טו"ב על כן נקרא הדלקת נרות במקרא בהטיב"ו את הנרות, על כן מרבתינו הקודמים היו מדקדקים להדלק ל"ו נרות, נגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז לאדם הראשון קודם שנגזו. [בני יששכר מאמרי שבתות נר שבת] דהיינו, שאדם הראשון נברא בערב שבת, נמצא י"ב שעות של ערב שבת וכ"ד של שבת, ואחר כך נגזו. ואמר מורי" שהאור של ל"ו מסכתות שבש"ס, והוא ל"ו נרות דחנוכה (ופעם אחת אמר שהוא נגזו בל"ו מסכתות) ועל כן נעשה נס בחנוכה' כי אז נתגלה אור הגנוז [באמרי פנחס איתא, וכשנתגלה האור נעשה נס]. (ופעם אחת שמעתי ממנו, שבכל חנוכה בשעת הדלקת נרות נתגלה אור הגנוז והוא אור של משיח [שם: על כן יש לכל אדם לישוב אצל הנרות שלו אחר הדלקה חצי שעה].

הדברים הנ"ל שמעתי מפיו בליל שבת, והוא היה ליל שבת הראשון שהתפלל בבית הכנסת שלו בקהילה קדושה אוסטרחה. ואחר כך כשבא בשחרית לבית הכנסת, מנה את הנרות שדלקו בבית הכנסת, ומצא מצומצם ל"ו נרות, לא

פחות ולא יותר והנאהו מאוד. (גם בחנוכה היה מנהגו בשעת הדלקת הנרות שלא לסגור את החלונות ברחוב משום פרסומא ניסא), ובשאר לילות הקפיד מאוד לסגור החלונות בתחלת הלילה [וכשם שיש לחלונות דלתות שקורין לאדין, כך יש לעינים עפעפים. וכשם שנסתמו בעינים, כך צריך לסתום החלונות שלא יביטו דרך חלונות שהם משוטטין בלילה בעולם. ולכן צריך להיות לאדין מבחוץ ולא מבפנים כמו העפעפים [שם]. וגילה הטעם כדאיתא בזוהר שבלילה תרעין דגן עדן סתימין ותרעין דליבא אינון עיינין מסתתמין (והוא ברעיא מהימנא פרשת פנחס דף רכ"ב), בגין דלא יסתכלו באינון מזיקין עד כאן, ולכן צריך לסגור גם את החלונות [זה לשון הזוהר, דכד אתי לילא תרעין דגהינום אתפתחו וכו' וכמה חיילין דיצר הרע מתפשטין בכל איברין בגופא וכו', בההוא זמנא אינין כלהו נהורין סתימין בלבא ומתכנשין לגביה כיונים אל ארובותיהם וכו'].

(ב) ידוע (יומא יד, ב; טו, א) שקטורת ונרות כחדא אזלין, כמבואר בכתוב (שמות ל, ז): "בהטיבו את הנרות יקטירנה", ובין בערב ובין בבוקר היו שתי מצות אלו זה אחר זה, לכן גם נרות עולה "כרת לו", שגם מצוה זו מכפרת על ל"ו כריתות (מעשה רוקח כי תשא).

ועפ"י מובן היטב מדוע התחיל הכתוב בבית יעקב אלו הנשים, **כה תאמר לבית יעקב, וסיים ותגיד לבני ישראל**, דאם יעשו הנשים כראוי המצוות המוטלות עליהם, ובעיקר מצוות חלה נדה הדלקת הנר כנ"ל, יתקיים **ותגיד לבני ישראל**, כי ישתדלו הנשים ג"כ להגיד לבניהם אחריהם שיעשו המצוות המוטלות עליהם. ולפ"י אפשר לומר דהך

תיבת ותגיד קאי גם על הנשים, דהם יגידו לבני ישראל, פיי לבניהם שיקיימו המצוות המוטלות עליהם.

* * *

- ג -

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו
(שמות יח, טז)

- א -

הנראה לפרש בהקדם דברי הנועם אלימלך בד"ה או יאמר וזל"ק: כי נמצא בספרי קודש שלעתיד יהיה השם הקדוש "יהיה" כי לעת עתה הוא הו"י, ולעתיד כולו ביו"ד.

ונראה הטעם כי י"ה הוא נגד עולם הבא וו"ה נגד עולם הזה, ולעתיד יהיה יום שכולו שבת ויהיה כולו עולם הבא ויהיה הכל בי"ה כו' עיי"ש.

- ב -

אופן א'

אפשר לבאר הנועם אלימלך מבואר בחז"ל מנחות (כט, ב) מאי דכתיב (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב י-ה כדרש רבי יהודה ב"ר אלעאי אלו שני עולמים שברא הקב"ה אחד בה"א ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב) אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד]. לפי זה שכשברא

הקב"ה ב' עולמות ברא עולם הזה בה"א, אבל אחר כך נשאר מרומז ומקושר לעולם הבא.

- ב -

אופן ב'

אפשר לבאר דברי הנועם אלימלך מובא בספר זרע קודש מהרה"ק מראפשיץ זי"ע על האי דאמרי אינשי בשעת החתונה שהזיווג יעלה יפה, דהכוונה הוא, דכ' בספה"ק כי לעתיד ישתנה שם הוי" ב"ה לאותיות יהי"ה בשתי יודי"ן, והשילוב של השני שמות אדנ"י יהי"ה יעלה למספר צ"ה כמנין תיבת יפ"ה, וזהו שמברכים שזיווגם יקרב את ביאת המשיח ואז יעלה זיווג השמות כמספר יפ"ה.

הנה מבואר בשו"ע (או"ח סימן ה') כשמזכיר את השם הוי" יכוין בכתיבתו, שהוא היה הוה ויהיה. וכתב המג"א שם דבחילוף הוא"ו ביו"ד אז הוא אותיות יהיה.

ובאבן שלמה (פ' בהר אות ג') כתב דהנה קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. וכמו שנאמר (דברים לב) כי חלק ה' עמו שעם ישראל הוא חלק מהקב"ה. ובני ישראל המה מחולקים לארבע מחנות ולארבע דגלים, ועל כן ישראל נרמזים באות ד'. וכאשר ישראל דבקים בהקב"ה מצטרפין ד' מחנות ישראל להשלים המספר החסר מהשם הקדוש, דהיינו שמצרפין ד' להוא"ו (שבשם הוי"ה ב"ה), ואז הוא מספר יו"ד ונקרא השי"ת יהיה, ושפיר נמצא בשם הוי" ב"ה היה הוה ויהיה עיי"ש

- ד -

אופן ג'

אפשר לבאר מאמרים (מנחות כט, ב) ודברי הנועם אלימלך זי"ע, דהנה מבואר בקרא (בראשית ב, כג) "ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת". ואיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק י"ב: מה עשה הקב"ה נתן שמו ביניהם, י"ה, אם הולכין בדרכי ושומרים מצותי הרי שמי נתון ביניהם ומציל אותן מכל צרה ואם לאו, הריני נוטל את שמי מביניהם והן נעשים אש ואש.

רואים אנו מזה שהאיש נברא ביו"ד והאשה בה"א, דוגמת ב' העולמות שברא הקב"ה כנ"ל, כי בי"ה ה' צור עולמים. מובא בחז"ל שהאדם הוא עולם מלא (סנהדרין ל"ז): המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

ומתורץ בזה הקושיא למה ברא הקב"ה את האשה מעצם האדם ולא ברא אותה כמו שברא את האדם בריה שלמה בפני עצמה, וכברייית כל הבעלי חי זכר ונקיבה בראם. אלא מפני שהאיש הוא אות יו"ד משם הוי"ו והאשה היא אות ה"א משם הוי"ו, כנ"ל כי בי"ה ה' צור עולמים.

עוד אפשר לומר מדוע עשה השי"ת כן, שתהיי מיוחדת לבעלה לעזור לו שיוכל להשתלם לעבודת בוראו, ולא כמו הבעלי חי שאינם מיוחדות לבעליהם ואין להם שום שעבוד לבן זוגם.

ולפי מה שהבאנו מהנו"א שהשם י"ה הוא נגד עולם הבא, נמצא איפה שהאשה היא צדקת, מביאה את בעלה וילדיה לעולם הבא.

- ה -

אופן ד'

יש לפרש בהקדם דברי המקובלים, דע"י חטא עץ הדעת נסתלקו אותיות ו"ה משם הוי"ה ב"ה ואותיות י"ם משם אלהי"ם, והם אותיות היו"ם. וז"ל סה"ק תוספות חיים להרה"ק רי"ח זצ"ל מפיסטין עה"פ (שמיני ט, ד) כי היום ה' נראה אליכם: כי עיקר השבירה הוא בחטא אדה"ר, שנתפרד[ן] אותיות י"ה מן ו"ה, וגם מ"י מן אל"ה משם אלהי"ם, והן אותיות היו"ם. וזהו כי לישועתך קוינו כל היו"ם, כי מצפים אנו לישועה זו, שיתקנו השמות הנ"ל וכו', עכ"ל.

וזהו מה שמבואר בחז"ל שהאשה כבתה נרו של עולם, שכל השפעות האורות באים משם הוי" ב"ה ועל ידי החטא גרמה שנפרדו אותיות י"ה מן ו"ה כנ"ל (ועיין בבני יששכר מאמר נר שבת אות כ"ט).

- ו -

עוד אפשר לומר מכיון שהאיש והאשה הם מגוף אחד והיא יודעת ומרגשת כל מה שחסר לבעלה, לכן תוכל לסדר לו כל צרכיו ועניני העולם הזה כדי שיהיה פנוי רק לעניני העולם הבא.

עוד יש לבאר הטעם שהאשה מכוונת נגד האות ה' משם י"ה, בהקדם דברי זקניי האוהב ישראל פרשת ויצא על הפסוק: "ואבנה גם אנכי ממנה, על דרך הכתוב הא לכם זרע, שמן הה"א מתברכין ישראל ומתרבין בבנים ובזרע של קיימא. ובכל שמות אמהות הקדושות נמצא הה"א, היינו שרה רבקה לאה, רק ברחל לא נמצא אות ה' על כן אמרה

ליעקב בא נא אל שפחתי ואבנה גם אנכי ממנה, ר"ל מה"א שלה.

בספר נחלת שבעה (סימן יב אות טז) מביא בשם המהרי"ל ביתר ביאור וז"ל: לפי מה שכתבו המקובלים גבי שרה טעם לתוספת הה"א משום שבה"א יש כח התולדה בסוד הא לכם זרע. ומהאי טעמא רבקה לאה בלהה זלפה היו מולידים חוץ מרחל מפני שלא היה ה"א בשמה. ולכן לקחה לה בלהה לשפחה להבנות ממנה. מפני שבלהה יש לה ב' ההי"ן. ונ"ל שזהו טעם המדרש פרשת לך לך: הבט נא השמים אין כתיב כאן, אלא השמימה, לפי שבה"א בראתי את העולם הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה וק"ל. הרי שאפילו בשמות לשון הקודש לא באה הה"א רק לכיון ידוע. וא"כ מכל שכן שאין להוסיף ה"א על שם שאינו לשון הקודש בלא טעם כנ"ל.

היוצא לנו מזה שאות ה"א מרמז להא לכם זרע, לכן יצר הקב"ה האשה בה"א, כמבואר בפדר"א הנ"ל.

- 2 -

אופן ה'

אפשר לפרש ע"פ דבריו הק' של רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, מובא בספר דברי מאיר, שמבאר דברי רש"י הק' עה"פ (חיי שרה כה, ו) ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות גוי, ופי' רש"י ז"ל, וז"ל: **הפלגשם, חסר כתיב**, **שלא**

לא) עיין בסי' דברי מאיר דלהלן בפנים, שכתב שם (בחצע"ג), וז"ל: ולדעתי מה צווחו קמאי דקמאי כי בכל הספרים הוא מלא דמלא, אין שום קושיא לדברי רש"י ז"ל, כי נובעים המה מדברי רז"ל במדרש רבה, וחז"ל חולקים בהרבה מקומות על המסורה, כדמצינן בדברי התוספות מסי' שבת דף נ"ה

היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה, פלגשים בלא כתובה, כדאמרין בנשים ופלגשים דדוד, עכ"ל.

וכתב ע"ז הרה"ק הר"ר מאיר מפרימישלאן זי"ע, הובאו דבריו בספר דברי מאיר פ' חיי שרה עה"פ, וז"ל: ואמר הרמז"ל ע"ד רמז, עפ"י דברי רז"ל איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם, והנושא אשה בכתובה הוא אותיות כתב ו"ה, אזי שם הוי"ה שלם, אבל בלא כתובה ליכא רק חצי השם. וזהו כוונת רש"י פלגשם חסר כתיב, ולמה כתיב חסר, לרמז לנו כי נשים בכתובה פלגשים בלא כתובה, כי אם נכתב פלגשם חסר, הוא אותיות פלג שם, עכ"ל. וכעין זה ראיתי לפני זמן מזקיני הגאון הקדוש הגר"א זי"ע בספרו עה"ת עה"פ ולבני הפלגשים, אין הספר כעת תח"י להעתיק לשונו הזהב.

והיינו כנ"ל בדברי המקובלים, שחטא אדה"ר הי' בזה שנסתלקו ונפרדו אותיות ו"ה מאותיות י"ה שבשם הוי"ה, וצריך שיהי' השם שלם, ולכן נשים בכתובה כו', חיבור אותיות י"ה (איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם) עם אותיות ו"ה (שבכתוב"ה, כתב ו"ה), כנ"ל ודו"ק.

- ח -

ומזה מובן עד כמה שצריך לדקדק מאוד בענין הכתובה, שתהי' כהלכתה בכל פרטי' ודקדוקי', כי ע"י הכתובה נשלם שם הוי"ה שבין איש ואשה, אשר שם הוי"ה הוא כולו רחמים וחסדים, ולכן ע"ז שהכתובה היא בשלימות, שזהו

ענין שלימות שם הוי"ה, עיי' יחול על האיש והאשה ברכת הוי' בכלל ובפרט.

- ט -

ויש לקשר זה עם המבואר בספר חסידים (סימן תתשל"ט), וז"ל: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א), מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה [וב"פירוש" שם: ר"ל, שיש רמז בזה הפסוק זה ספר, שיכתוב לה ספר כתובה כשנושא אשה להוליד תולדות]. לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק (שם ד, כו) לקרוא בשם ה' [א"ה, כפה"נ כוונתו לרמז, שמיד אחר ברכת חתנים, המרומז בפסוק לקרוא בשם ה', מיד יתן שטר כתובה, המרומז בפסוק שלאחריו, זה ספר גו']. עכ"ל.

- י -

ולדרכנו יש לרמז, דע"י זה ספר, היינו ע"י שישנו שטר כתובה, והכתובה היא כהלכתה כו', שאז הוא חיבור אות י"ה עם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, עיי' נתקן מה שנגרם ע"י תולדות אדם שלא כדבעי, היינו מה שגרם אדה"ר בק"ל שנה שהי' מוליד כו', ועיי' יהי' לקרוא בשם ה', שם הוי"ה שלם.

- יא -

איתא בספרים הק' שאיש ואשה הם דוגמת זיווג קוב"ה ושכינתו, (ועיין לעיל מה שהבאתי מפדר"א פי"ב). לפי זה יוצא שכמו שבאיש ואשה נמצא ביניהם השם י"ה ובכתובה השם ו"ה. כי איש ואשה אם יש שלום ביניהם השכינה שורה ביניהם, כידוע. נמצא שאיש ואשה הם שם י"ה, דוגמת עולם הבא כו'.

ולפי דברי הרה"ק ר"מ מפרעמישלאן והגאון הקדוש
הגר"א זי"ע שו"ה **המרומז בכתובה הוא שלימות שם הוי'**
ואז הוא כולו רחמים. ואם חסר בהכתובה הרי חסר
הרחמים, כי הרי השם אינו בשלימות. בזה יובנו ביותר דברי
הנועם אלימלך שו"ה **מרומז לעולם הזה ואם אין הוי"ה**
בשלימות אז חסר לו הטוב של עולם הזה.

ממילא מובן הטעם מה שכתבו הספרים שכל פגם
שנמצא בכתובה גורם ח"ו דברים שהם היפך הטוב כמו
שאבאר להלן כו'.

- ג -

השתא שאנו עסוקים בחיבור עולם הזה בעולם הבא, על ידי שם י"ה וו"ה, נביא כאן אזהרות איך להתנהג בכתיבת כתובה וכו'.

סימן א'

מקורות דכתובה יש לדקדק בה וכחה גדול

וע"כ יש להזהר בה אפילו בדברים שאין פוסלין

(א) כבר נודע מפי ספרים וסופרים שהקפידו בכתובה אפילו בדברים שאין פוסלין מדינא רק משום סימן טוב בלבד, וכ' בנחלת שבעה (סי' י"ב) דאין כותבין "ומונין" שהוא לשון אונאה וצער אלא "מנין", ויש שאין כותבין "ודין" (שהוא לשון דין) אלא "ודן" (כמנהגינו). וכן שלא לכתוב "כהלכת" אלא "כהלכות" שלא יפרשו לשון הליכה. ע"כ שם.

(ב) והגה"ק מבוטשאטש (עזר מקודש סי' ס"ו) העיד דיש קפידא שלא לקיים מחקים ותלויות וטעיות בכתובה אע"ג דבכל שטרות עושין כן. והכל משום דלא מסמני מילתא.

(ג) וע"ע בתשב"ץ קטן סי' תס"ד, שהכתובה שאיש נותן לאשתו בנישואיהם היא נגד התורה, שהקב"ה נתן לישראל בנישואין עמהם. והמע"י בהכתובה יראה כמה כפלו ושילשו כמה דברים שהיו יכולין לכתוב בקיצור גדול, וכמו בתורה שיש סוד בכל תיבה ואות אפילו נ' כפול, ע"י שבט בנימין סי' ער"ה. וע"ע תשב"ץ ח"ב סי' ע"ר.

(ד) בטעה"מ עמ' תי"ט בשם רב קדוש אחד, שאיש ואשה שזכו שכינה ביניהם, והיינו יו"ד של איש, וה"א של אשה בצירוף ו-ה של כתובה הם שם הוי"ה שתשרה עי"ז מדת הרחמים בין איש לאשתו, וזה

מובא ג"כ בדברי מאיר מהצה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, ומהגאון הקדוש הגר"א ז"ל בספרו על התורה עה"פ ולבני הפלגשים.

(ה) **ועי' בלבוש קכ"ו ס"ג** שלא לכתוב **ירח** בכתובה אלא **חדש** דלא ליפתח פה לשטן דבגירושין כתיב גרש ירחים.

(ו) **בשו"ת תשב"ץ קטן תס"ד**, לפי שהתורה מתחלת בבי"ת, לפיכך הכתובה מתחלת בבי"ת.

(ז) **ובנ"ש (סי' י"ב ט')** לכתוב למנין (ביו"ד אחד) ולא למניין דלא לשתמע לשון שאלה מאין. ועי"ע בלבוש סי' ס"ו שמדקדקין מאד במלות הנכתבות בכתובה, ועי"ע נ"ש סי' י"ב סקט"ז. ב"ש אה"ע קכ"ט, שמות נשים או' פ').

(ח) **בס' פחד יצחק (או' כ' - ערך כתובה, סוף ד"ה יו"ד קר"ת)**, שמקפידין בכתובה שלא יהי בה שום חסר או יתר **שדבר זה גורם רעה לבנים ח"ו**.

(ט) **בשו"ת אפרקסתא דעניא סי' פ"א**, שהגה"צ מנאסאד הי' מדקדק מאד בכתובות, ואף גם זאת, שאם בא לפניו זיווג שלא הי' ביניהם שלום בית, צוה להביא לו הכתובה לבדוק אותה, כי קבלה בידו שקלקול בכתובה **גורם מניעת שלום בית**. וכ"כ בסגולות ישראל (מע' מי או' כ"ה).

(י) **וביפל"ל (ח"ט סי' ס"ו)**, הידור שלא לכתוב כתובה בקולמוס של ברזל, שלא יונף המקצר על המאריך.

(יא) **ובשכנה"ג או"ח רפ"ב או' י"א**, שצריכין הקהל לעמוד בשעה שקוראין הכתובה. ובשער הכנסת סי' רפ"ב שם, ביאר הטעם עפ"י תשב"ץ תס"ד, דכתובה נגד התורה, ובשיטת רבו מהר"ם שיש לעמוד בשעת קרה"ת, כדאי ברמ"א סו"ס קמ"ד. **הרי דאפילו**

קריאתה ענין גדול. ובסי' רב סעדי' גאון, שיהיו עשרה אנשים לקריאת הכתובה לכתחילה.

(ב) **ובשאלת יעב"ץ, דכתובות שיש בהם חסירות ויתירות, מורה על קלות הדעת. ועיי' נדה סה:** שאני כתובה דמגהי בה טפי, ופירש"י שמתאחר הזמן עד שמדקדקים בכל דבר וכותבים וחותמים. **ובס' תשובות ופסקים מחכמי אשכנז סי' קכ"ח, דמנהג קדמונינו להראות הכתובה לזקני העיר וחכמיה לידע אם נכתבה על היושר. ואותן שקורין הכתובה אינן אלא חכמים ונבונים בתורה ואית להו אימתא דקוב"ה, עכ"ל.**

(ג) **בפחד יצחק (ערך כתובה), סימן טוב לחתן וכלה, אם כתובה שלהם כתיבה כהלכתה.**

(ד) **בקו' לחם רב (מובא במשפטי הכתובה ח"ב דף תר"ו), ששמע בשם איש צדיק, סגולה למעוברת לקרות כתובתה בחודש השביעי ובחודש התשיעי להריונה, פע"א בכל שבוע, ואז פריה תתן בעתה ותלד בנקל בעזה"י. והיינו בעצמה תקרא, או שיקרא אחד לפניי.**

(ט) **בטעה"מ, סגולה בדוקה בשם כמה צדיקים, לאשה שלא נודע איה מקום בעלה, שתקרא האשה או אחד לפניה יקרא כתובתה, מילה במילה, ל' יום רצופים. ע"כ. ועובדא ידענא, שהגה"ק משינעווע זי"ע צוה כן והועיל בעזה"י.**

(טז) **בשבט בנימין סי' ד"ש, מדקדקין שלא יהי בכתובה שום מחק שמקלקל יופי מראיתה משום סימן טוב, עכ"ל.**

(יז) **באהל יעקב (ר"י ששפור"ט סו"ס כ"ח), יריש מילין אמרתי שלא לסמוך על כל יודע ספר להחזיקו לדינא וליודע בטיב גיטין וקידושין וכתובות**

הצריכין לימוד, עכ"ל. בשלחה"ע (סי' ו' שמלה לצבי סק"ז), חוב על רב המסדר קידושין, שלא לסדר עד שיראה בעיניו את הכתובה.

(יח) אחז"ל דכתובה נצרך **"שלא תהא קלה בעיניו להוציאה"**, רמזו בזה שסגולתה שלא יגרשה. כיון שזה כבר נודע מפי ספרים ועובדי דצדיקייא, שכתובה סגולה גדולה לשלום בית, מסוגלת גם לפרנסה, דלפעמים פרנסה הממוצע לגרום או לבטל שלום בית, כדחז"ל "כד משלם שערא מכדא רמי ואתי תיגרא", והרבה שע"י קלקול בכתובה נתקלקל פרנסתם ושלום ביתם, וע"י תיקון הראוי נתקנו שניהם, ברוך מפליא פלאות בכחות הנסתרות, עכ"ל ספר ארחות יושר סי' ל"ז או' ד'.

(יט) וע"י בית יהודה ח"א מנהגי ארגיל (דף 74), שהחמיר באיזה דבר שלא לעשות בכתובה, משום דלא מסמני מילתא.

(כ) **בשו"ת שארית יעקב** אה"ע סי' ח"י, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה, וכתובה מתחלת בבית (בשני, בשלישי, וכ"ו) משום לשון ברכה.

(כא) **בשו"ת מאמר יוסף** אה"ע סי' ט', דאפילו ישנם נוסחאות שונות, לעדות שונות, ומקומות שונות, כ"א יחזיק כפי מנהג מקומו, ובקפידא, דכיון דהרבה דברים שבתוך הכתובה נכתבו במיוחד בשביל שמסמני מילתא, ובזה מאן דקפיד קפדינן, לפיכך אין לדמות מקום למקום, ע"כ.

(כב) **בשבלי הלקט** ח"ב סי' ס"ו: **מצאתי בתשובת הגאונים** ז"ל: וששאלתם אם יש בכתובה מחק תיבה אחת חיישינן לה או לא, כך ראינו שאין לחוש מתיבה אחת וכ"ו, אבל במקומנו נהגו סלסול להחליף כל שהו.

(כג) **בשלמי אהרן** אה"ע ס"י ל"ה או' ט"ו, דכתובה מרמז לענינים גבוהים ונסתרים, וכל תיבה לא לחנם כ'. הרמ"א אה"ע ס"י ס"ו סעי' ג', דבזה"ז אפשר להקל בכתיבת כתובה, אבל אין המנהג כן, ואין לשנות, ע"כ. והכל משום דכתובה ענין גדול להצלחת הבית בכל עניניה.

(כד) **בס"ח** או' תתשל"ט, וז"ל: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה' א'), מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה וכו' ע"ש. ועי' ערבי נחל בראשית עה"כ זה ספר תולדות אדם. ויוצא דתולדות כל אדם מרומז בתורה, ולהס"ח גם בהכתובה. ועי' לעיל או' ג' בשם התשב"ץ.

(כה) **בשו"ת הרמ"א** סי קכ"ה, דמנהג פשוט בישראל, שאין החתן כותב בעצמו הכתובה, משום שאין אנו בקיאים בכתיבה. וכי ע"ז בהין צדק אה"ע ס"י ס"ו, דהטעם לא יספיק, וכי זר בקי יותר מהחתן, ואם לעשות מנהג שרק הבקי ומומחה יכתוב א"ש, אבל בעוה"ר עדיין לא עלתה בידי גדולי הדור להעלות ארוכה לשבר בת עמי, הכותבין מרובין והיודעין מועטין. **ועיקר הענין עפ"י סודות הטמונים בכל דבר שנוהגין בנישואין, וגם זה כאחד מהם.** וכבר מצינו לו עזר, שנוהגין דכלה לא תופרת בגד חתונה שלה, ורק ע"י אחרים. וע"כ אין לשנות. (ועי' להלן או' כ"ו, ותראה שכל מנהג אע"ג שנותנין לו טעם בנגלה, נסמך גם בנסתר).

(כו) **קריאת הכתובה:** יש ללמוד שכתובה לאו פשוט הוא, ממה שקורין הכתובה בעת החופה, והגם שטעמו הפשוט כמ"ש ברמ"א אה"ע ס"י ס"ב ס"ט, להפסיק בין ברכת אירוסין לנישואין, ומקורו ברשב"ם ותוס' פסחים. אולם מורגש כי זהו רק להטעים עפ"י נגלה, אבל טובא גניז בגווייה, ממה

שמהדרין שרבנים וחשובין יקראו אותה. ואע"ג שהי פשוט כ"ז בידינו מסברא, מצאתי לו ה' עמודים חזקים לסמוך עליהם: (א) בסי' תשובות ופסקים (לגאונים) סי' קכ"ט (קופער), ומובא בכתובה כהלכתה דף ל"ט) דמנהג קדמונינו להקרות הכתובה זקני העיר וחכמיה וכו', והרי שקורין את הכתובה אינן אלא חכמים ונבונים בתורה ואית להו אימתא דקודשא בריך הוא, עכ"ל. (ב) בשכנה"ג או"ח רפ"ב או"י א, שצריכין הקהל לעמוד בשעה שקוראין הכתובה. (ג) בס"ח תתשל"ט, זה ספר תולדות אדם, מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה. (ד) בשו"ת מהר"ם מינץ ק"ט, ואח"כ קורא המברך הכתובה ושני עדים החתומים בו קורים עמו בנחת (פ"י בלחש).

ויש אומרים שענין הקריאה כדי לתת חיזוק ואומץ לתוכן הכתובה כמו שסופר קורא כל תיבה טרם כתבו כדי שתחול הבל הפה על האות. וכן מבואר במ"א בשם המקובלים לומר לכבוד שבת קודש, שתחול קדושה על המאכלים. וכמוהו הרבה.

ועכ"פ מכל הנ"ל יש לראות דיש ענינים רמים גנוזים בענין הכתובה.

(כז) **בהקדמה לקו' קנין חדש להגאון מהר"ם פארהאנד** ז"ל, דכתובה סגולה גדולה לכמה ענינים, **כמה וכמה עקרות נפקדו עי"ז, וכמה אנשים נושעו בפרנסה** כאשר הי' להן כתובה כראוי. ע"כ.

(כח) ש"ב הגה"צ כקש"ת מוהר"ר משה ארי' פריינד שליט"א גאב"ד ירושלים תובב"א, הי' הרבה פעמים, שבשביל חתימת העדים לבד, שלא חתמו כהוגן, אע"ג שהי' כשר להלכה, ציוה לכתוב כמה פעמים הכתובה מחדש, עד שיצא אחד כהוגן.

סימן ב'

סדר הכתובה

ימנו אחד אחראי על כל סדר הכתובה שתיעשה
כדבעי עד גמר חתימת העדים.

(א) האחראי על הכתובה (או מסדר קידושין) יביא עמו כמה טופסים, שאם יצטרך לו יהא מוכן בידו. וכן נכון שיהא עמו הקיצור נחלת שבעה, שאם יוולד שאלה ידע על אתר.

א*) נכון מכמה טעמים שהחתן יתן לאביו דאלער אחד לקנות הטבעת והכתובה ויגביה אותן ג"ט לקנותן.

(ב) החתן יעיין כל הכתובה לדעת מה מקנה. וידע ויבין כל התוכן. והעדים ישמעו מפה החתן שיודע ומבין כל התוכן (כמבואר אה"ע ס"ו ס"י"ג).

(ג) העדים בעצמם צריכין לידע לקרות הכתובה ולהבין התוכן (עי' כאן בסופו, התוכן), וע"כ יקראו שניהם הכתובה, אחר שמבינין התוכן. עי' חו"מ מ"ה ס"ב, אה"ע ס"ו ס"י"ג.

(ד) ישימו לב אם העדים או נשותיהן קרובים זה לזה או למשפחת החתן או הכלה. ואפילו קרוב שכשר להלכה, אין לוקחין לכתחילה.

(ה) העדים יעיינו בהכתובה טרם מקבלין קנין באופן שיבינו התוכן לדעת ע"מ מקבלין הקנין, ושידעו על מה הם חותמין, (וכבר הדפסתי תוכן הכתובה בלשון המובן ונכון לעי' שם החתן וכן העדים, שיבינו היטב כל התוכן).

- (ו) העדים ישימו לב אם זמן שבכתובה מתאים לזמן קבלת הקנין ועכ"פ לא יהא מוקדם. וביותר צריכין לשים לב בכתובות של קאמפיוטער, שהזמן כבר נדפס בתוכו. ועי"כ במקום שכבר נדפס הזמן, ויש חשש שהחופה לא יהא עד ביה"ש, וכ"ש לילה, יקבלו קנין מבעוד יום, ואז כשר. ולכתחילה ידפיסו בו זמן של לילה דשטר מאוחר כשרה (עי' רדב"ז ח"ד קע"ד, רמ"ע סי' ס"ה, שאילת שלום מה"ת סי' ע"א, מנח"פ אה"ע סי'ו).
- (ז) ראוי שאבי החתן והכלה יעיינו (אם לא עיינו קודם) אם השמות הם כהוגן.
- (ח) רב המסדר קידושין (או שאר בקי) יעיין בהכתובה אם הכל כשורה ובפרט **שם**, **מקום**, **וזמן**. (ולכתחילה יעשה זאת ימים לפני החתונה). ואם יש טעות צריך לכתוב כתובה אחרת.
- (ט) החתן והעדים עומדים בשעת קבלת הקנין משום כבוד המצוה.
- (י) לכתחילה יקחו חפץ של אחד מהעדים שגדלו לכה"פ ג' על ג' אצבעות (לא חגורה או עט). ונוהגין ליקח כובע או סודר שקורין שאל.
- (יא) מסבירין להחתן שקונה החפץ ע"י שיגביהו ג' טפחים ובזה מקנה כל השיעבודים שבכתובה להכלה. ויאמרו להחתן להגביה היטב, דג' טפחים י"ב אצבעות הן (12 אינטשע"ס).
- (יב) העדים יסתכלו היטב על החתן לראות היאך עושה הקנין ואם אחד לא הסתכל לפי רגע יעשה קנין עוד הפעם עד שיהא ברי ששניהם ראו היטב.
- (יג) מיד אחר קבלת הקנין ימלאו תיבת **וקנינא** עוד טרם חותמין, ויזהרו בזה היטב.

י"ד) אח"כ יחתמו העדים זה אחר זה לפי שנותיהם קודם הישיש ואח"כ הצעיר.

ט"ו) יחתמו כמו שקורין אותן לס"ת שמם ושם אביהם (ותואר כהן או לוי בגמר שם האב) ולכתוב תיבת "עד" אח"כ. ואין כותבין שום תואר כמו הק' או בן ר' אלא השמות לבד. גם אין כותבין שם משפחה. וכן לא נ"י או שליט"א על שם האב.

ט"ז) יזהרו מטעותים בחתימה כי מעוות לא יוכל לתקון (לפעמים) ויצטרכו כתובה חדשה, וע"כ נכון שיחתמו שמם על נייר פשוט טרם חותמים על הכתובה ולשאול (האחראי) אם טוב היא, ומשם יעתיק אח"כ. ולא יכתבו השם בר"ת.

י"ז) לא יהין שום אחד לעשות מחיקות כלל (וגם ווייט-אָוט בכלל), או לכתוב בין השיטין, וחוץ לשיטה, לצד ימין או שמאל.

י"ח) בכל מקומות הפנויות ימשוך קו למלאותו.

י"ט) אחר חתימת העדים אין מוסיפין עוד שום דבר בהכתובה לפיכך יזהרו שיהא הכל נגמר בטובו ויפיו לפני"ז.

כ) אם שכחו לכתוב תיבת "עד" ישלימו העד עצמו ולא אחר. ויכול להשלימו גם אחר כמה ימים אם זוכר היטב הכל, כפי שיתבאר הלאה או'.

כ"א) יזהרו מאד שלא יהי' על הכתובה תואר **המנות**, ז"ל, וגם לא נ"י, שליט"א.

כ"ב) נולד שאלה בשעת קריאת הכתובה בחופה יגמרו קריאתה, ולאחר החופה מיד יכתבו אחרת ויחתמו עדים הראשונים. ואם אין כאן עדים הראשונים לא יכתבו סתם כתובה אלא יתיעצו עם הבקי בדיני כתובה דאשתכח בה טעותא.

כ"ג) אם היא זמן גשמים בשעת החופה, אז צריכים לעיין אם נתקלקלו אותיות הכתובה, ואז צריכים לכתוב כתובה אחרת.

כ"ד) הכתובה יתנו מיד אחר קריאתה לאבי הכלה שיהא ברשותו עד שיגיע לרשות הזוג, והכלה תדע שהכתובה ברשות אביה.

כ"ה) הקוי"ן שמושכין אחר מילוי מקום הפנוי יהא מרוחק קצת מהאותיות שלפניו ושלאחריו, שלא ימשוך עד תחת האות (כמו באוי יו"ד).

כ"ו) אם נתקלקל הכתובה או נמצא בו טעות או נאבד, כותבין כתובה אחרת כנוסח כתובה הראשונה, באלו התנאים: א) העדים הראשונים יחתמו עליו. ב) צריכין לשאול העדים, אם זוכרין היטב קבלת הקנין, וגם שהי' בזמן הנכתב בכתובה. לדוגמא: צריך לזכור בעצמו דאז בעת קבלת הקנין הי' יום שלישי בשבת י"ד מרחשון שנת תשנ"ו. ואם לאו, צריך לכתוב אירכסא או טעותא עיי' הבקי בהן. (אה"ע ס"ו ס"ד, וע"ש בשבילי דוד, ונח"ש סי' י"ג ס"ז, ובאר מרדכי סי' י').

כ"ז) לדעת כמה מורים, לא יעטפו הכתובה בפלעסטיק דבוק (לעמינע"ט) ולא לקפלו או לסבבו, אלא יהא מונח בתוך וואנילע ענוועלא"פ, במקום שהאשה יודעת ותוכל להגיע לו.

כ"ח) יאמרו לאבי הכלה שבגמר קריאת הכתובה יקח הכתובה לכיסו, ויאמר לבתו שמונח אצלו. ובהזדמנות הקרובה תקחנו לביתה. ויהא מונח במקום שתוכל להגיע אליו בכל עת, ותדע איה מונח, כי הכתובה שלה הוא. (עי' שלחה"ע סי' ח' דף מ"ה מ"ו).

כ"ט) ממלא התורף יזהר שלא יהיו היודיין ארוכין, ודל"ת כצדייק, ורייש כמו כ"ף, כללו של דבר, כל אות כתיבה יפה ושלימה, ואין אות דבוקה לחברתה.

ל) אחר שחתמו העדים שוב לא יוסיפו שום דבר בהשטר, דאין החתימה חוזר וניעור על הניתוסף (עי' קצוה"ח ס"י מ"ה סק"א) אלא יכתבו כתובה חדשה (ע"ע פחד יצחק אוי כתובה, ובסי' ויען אברהם אבה"ע ס"י י"ג).

ל"א) לא ישתמשו בכתובה שיש בהחלל שממלאין, קוי שורות נדפסים.

ל"ב) לא ימחקו, הן לגרוד אותיות, והן להעביר הקולמוס והן ע"י חיפוי וויי"ט אוי"ט, או לשנות אות הנכתב לאות אחרת. ואם עשו כן יחליפו הכתובה באחרת.

ל"ג) בכל מקום פנוי אחר שמילאו ונשאר חלל, ימשיכו קו למלאות החלל, ויזהר שהקו יהא באמצע, לא למעלה ולא למטה, וגם רחוק כשיעור אות מהתיבה שלפניו ושלאחריו. וקוין אלו אפשר למלאות גם אחר חתימת העדים בדיעבד.

ל"ד) כשיש חשש פסלות בכתובה, וא"א לכתוב כעת אחרת, יתן להכלה משכון שיעור עיקר כתובה (\$200). עי' ח"מ אה"ע ס"ו סק"א שלחה"ע ח"א כג.:

ל"ה) לא יהא בולט בתחלת או סוף השורה, או תלויות בין השורות.

ל"ו) בקאמפיוטער כתובות צריכין להזהר מאד, שהרבה מהם האותיות נקפצין בניקל מאד ע"י קיפול או לחות, ולפעמים במשמוש הידים לבד. ובהני לא ישתמשו כלל, וכן בצילום (קאפיי"ע) רק אם האותיות נקראין היטב ובהירין.

-ד-

**ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמור
(יט, ג)**

אפשר לפרש עפימ"ש בספה"ק ברית אברם (בפרשת שלח) בשם הזוהר חדש (שיר השירים) וז"ל, מתחילה היה משה נקרא אלקים, ואח"כ זכה לשם הוי"ה ב"ה ממש, דכתיב ויקרא אליו ה' מן ההר, מצד עליית ההר נקרא בשם הוי"ה, ע"כ עיי"ש.

ואפשר לבאר הענין דהנה מובא בספה"ק דאלהי"ם בגימטריא הטב"ע, ושם הוי' הוא למעלה מהטבע. ולפי"ז אפשר להבין דברי הזוהר חדש, דכיון דהתורה הוא למעלה מן הטבע, ע"כ בשעת קבלת התורה נתעלה משה להיות זוכה לשם הוי"ה ב"ה ממש, ולא בכח שם אלקים כמו שהי' מקודם, כיון שקיבל את התורה עבור ישראל, והתורה הוא למעלה מהטבע בגימטריא אלהי"ם, ודו"ק.

וביותר יש לבאר דברי הזוהר חדש הנ"ל, עפימ"ש בספר כתר שם טוב (חלק ב', דף כ"ד ע"ג) על פסוק (תהלים פד, יב) כי שמש ומגן ה' אלקים (בשם הבעל שם טוב הק' זי"ע), וז"ל פ"י כי שם הוי"ה נקרא שמש, וז"ש שמש ומגן, פ"י כמו מחיצה המגין בעד אור השמש, הוא הדמיון כמו ה' אלהי"ם, ר"ל כמו שאי אפשר להסתכל בשמש מגודל אור הבהירות שלו, אם לא על ידי מגן ומסך המבדיל, שהוא המגין בעד אור השמש, שיוכלו חלושי הראות ליהנות מאורו, **כך הוא שם הוי"ה ב"ה אורו רב מאוד, מגודל אור בהירותו, לכך הוצרכו**

לצמצמו ולהגבילו בתוך שם אלהיים גימטריא הטב"ע שהוא המגן.

וכתב שם עוד בכתר שם טוב דזהו שאמרו רבותינו ז"ל (נדרי' דף ח' ע"ב) לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, שהוא שם אלהיים, גימטריא הטב"ע, שעתה הוא מלובש בתוכו, וצדיקים מתרפאין בה שיקויים בהם (ישעי' ל') והיו ענין רואות את מוריד, ויהיה ההנהגה עמהם למעלה מהטבע ויוכלו לקבל בהירותו ורחמיו הגדולים, אבל לא כן הרשעים אלא מתלהטין כמו שאמר הנביא (ישעי' מ, ב) ה' כגבור יצא, כלומר אף על פי שהוא הוי"ה מדת הרחמים, עם כל זה כשיוציא שם הוי"ה מנרתיקה ילבוש נקם כגבור וכו', שיתהפך לרשעים מדת הרחמים למדת הדין כמו שכתוב (בפרשת בא) וה' הכה כל בכור, וכתוב (בפרשת בראשית) ויאמר ה' אמתה וגוי' עכ"ל.

וי"ל דזהו ה' הענין שמשה רבינו קיבל **קרני הוד** (ככתוב בסו"פ כי תשא), וכל ישראל לא יכלו לראות אור פניו מגודל האור, והכוונה י"ל לפי"ד הבעש"ט הנ"ל דשם הוי"ה ב"ה אורו רב מאוד, מגודל אור בהירותו, ע"כ היות ומשה קיבל בהר סיני הבהירות משם הוי"ה ב"ה, ונתעלה על שם אלהיים שהי' לו עד אז, ע"כ קיבל קרני הוד מגודל אור בהירות שם הוי" ב"ה ובי"ש.

וי"ל עוד לפי"ז, דע"כ נאמר ענין זה (של קרני הוד אצל משה רבע"ה) בסוף פרשת כי תשא, אחר חטא העגל, דכתיב שם (לג, ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, והכוונה בזה בפשטות שהורידו את הכתרים שקיבלו בעת מתן תורה בהר סיני, כדאיתא בגמרא (שבת דף פ"ח) דבשעת מתן תורה באו מלאכי השרת וקשרו לכל אחד ואחד מישראל שני

כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שחטאו בעגל הורידו מהם וכו', עיי"ש. וזהו שסיפר הכתוב אח"כ דמשה זכה לקרני הוד, ללמדך שמשה לא איבד את גודל הבהירות משם הוי" ב"ה שקיבל בעת מתן תורה בהר סיני, רק נשאר לו הבהירות הזו, וע"כ לא יכלו ישראל להסתכל על פניו מגודל הבהירות, ודו"ק.

ועפ"י ד הכתר שם טוב הנ"ל דזהו ענין צדיקים מתרפאים בה דלעתיד, יש לפרש בזה מארז"ל במדרש דבשעת מתן תורה נפקחו עיני הסומים ונתרפאו חולי ישראל. ולהנ"ל י"ל דזכו לזה ע"י הבהירות שזכה לה משה ע"י שהאיר עליו שם הוי" ב"ה, דוגמא דלעתיד אשר צדיקים מתרפאים בה מחמת הבהירות משם הוי" ב"ה, ודו"ק.

ועל פי זה יש לבאר מה שכתב בספה"ק דגל מחנה אפרים (פרשת ויצא) על פסוק ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, וזל"ק: יש לומר דידוע שהגלות מכונה בשם שינה והיינו הסתלקות והסתרת פנים של השם ח"ו כמו שכתוב (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' והגאולה הוא כשהשם מגלה עצמו על ידי אור התורה, על דרך התעוררי התעוררי כי בא אורך, היינו שיתעורר מן השינה כי בא אור התורה והתגלות השי"ת כביכול, וזהו ואנכי הסתר אסתיר פני, היינו שאסתיר התורה והאור שלה שהוא כלול באנכי, וממילא יהיה אסתיר פני ח"ו כי הוא התגלות פניו כביכול על ידי אור התורה שמאיר למשתדלים בה, וזהו אנכי ה' אלקיך, היינו אנכי שהוא כללות כל התורה הוא השם הוי"ה ב"ה שהוא התגלות השם על ידי התגלות אור התורה, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה, והוא שמרמז הפסוק ויקץ יעקב

משנתו היינו מן הגלות הנמשל לשינה כמו (תהלים קכו, א) היינו כחולמים, ונתגלה השם הוי"ה ב"ה אז ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, אנכי היינו אור התורה הכלולה באנכי לא ידעתי, שאוכל ליחד שהוא דעת על ידי התורה מפני שהיה עד הנה בהסתרת פנים, אבל עתה נתגלה אור פניו על ידי אור תורתו, והבן.

ולפי דברי הזוהר חדש מובן מ"ש הדגל מחנה אפרים דאנכי שהוא כללות כל התורה הוא השם הוי"ה ב"ה שהוא התגלות השם על ידי התגלות אור התורה, פי' כדברי הזוהר חדש דע"י קבלת התורה בהר סיני נתגלה למשה הארת הוי"ה ב"ה ועד אז הי' שם אלקים, והטעם שנתגלה לו אז שם הוי"ה ב"ה היינו כדברי הדגל מחנה אפרים דאנכי שהוא כללות כל התורה הוא השם הוי"ה ב"ה שהוא התגלות השם על ידי התגלות אור התורה כנ"ל.

ויש לבאר עוד דזהו סוף דבריו של הדגל מחנה אפרים שכתב ויקץ יעקב משנתו היינו מן הגלות הנמשל לשינה כמו היינו כחולמים, ונתגלה השם הוי"ה ב"ה, עי"ש. והטעם בזה י"ל דכיון דבעת הגלות אין אנחנו יכולים לקיים התורה בשלימות, כי יש מצוות רבות שאין נוהגות בזמן הגלות, כגון הקרבת הקרבנות או מצוות שנוהגות רק בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ, אבל כשיהיה ויקץ יעקב משנתו היינו מן הגלות הנמשל לשינה, אז יתגלה שם הוי"ה ב"ה, כיון שנקיים אז מצוות התורה בשלימות, דשם הוי"ה ב"ה וב"ש מאיר מאור התורה, כמו שהאיר למשה רבינו ע"ה בהר סיני, ודו"ק.

וזהו כוונת הקרא ומשה עלה אל האלקים, דעד מתן תורה האיר עליו שם אלקים והי' נקרא איש האלקים, אבל לאחר

מתן תורה בהר סיני קיבל הארה משם הוי"ב"ה, וזהו ומשה עלה אל האלקים, ויקרא אליו ה' מן ההר לאמור, שקיבל הארת שם הוי"ב"ה מכח ההר, פי' כנ"ל דע"י התורה שמאיר שם הוי"ב"ה בתיבת אנכי קיבל הארה משם הוי"ב"ה.

ובזה יש לפרש מה שאמר במדרש רבה על פסוק זה, ויקרא אליו ה' מן ההר - בזכות ההר. פי' בזכות התורה שניתנה בהר סיני, דבתיבת אנכי נתגלה שם הוי"ב"ה והאיר אז על משה רבינו ע"ה, אבל עד אז הו' נקרא איש האלקים, ודו"ק.

ועפ"ד הדגל מחנה אפרים הנ"ל שכתב **דאנכי שהוא כללות כל התורה הוא השם הוי"ה ב"ה שהוא התגלות השם על ידי התגלות אור התורה**, יש לפרש מ"ש רז"ל בגמרא (שבת דף ק"ה ע"א) אנכ"י ר"ת אינא נ'פשי כ'תבית י"הבית. והביאור בזה י"ל לפי"ד הדגל מחנה אפרים הנ"ל, דהנה לענין שם הוי"ב"ה אמרו רז"ל (פסחים דף נ' ע"א) לא כשאני נכתב אני נקרא נקרא בא"ד ונכתב בי"ה. ולפי"ד הדגל מחנה אפרים דאנכי הוא שם הוי"ה ב"ה, י"ל דזהו הרמז אנא נפשי **כתבית** יהבית, פי' שם הוי"ב"ה שהוא נכתב ולא נקרא בזמן הזה.

ועל פי דברי הברית אברם בשם הזוהר חדש הנ"ל דמתחילה היה משה נקרא אלקים, ואח"כ זכה לשם הוי"ה ב"ה ממש, אפשר לפרש מאמר הכתוב (דברים לג, א) וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו, ויאמר ה' מסיני בא וגו'. פי' דבתחילה הו' משה נקרא איש האלקים, אבל ה' **מסיני בא**, פי' דבהר סיני זכה לשם הוי"ב"ה וכדברי הזוהר חדש הנ"ל.

-ה-

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, ואתם תהיון לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. וישב משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה', ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה (ייט),
(ו-ח)

-א-

וכתב בבעל הטורים וז"ל, אלו זכו ישראל היו כולם כהנים גדולים ולעתיד לבוא תחזור להם שנאמר ואתם כהני ה' תקראו ע"כ.

א) וצ"ב מה בעי בזה, שלעתיד לבוא יהיו כל ישראל בבחינת כהנים גדולים.

ב) גם צ"ב הלא כעת אינם כולם בבחינת כהנים גדולים, והרי מה שנאמר לישראל בעת מתן תורה נוגע לכל בני ישראל שבכל הדורות, ואיך זה נוגע לנו כעת מה שלעתיד לבוא נהיי כולנו בבחינת כהנים גדולים.

ג) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, מאי בעי באומרו ועתה.

ד) ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה. וצ"ב אומרו יחדיו, לשם מה משמיענו הכתוב שאמרו כולם יחדיו כל אשר דיבר ה' נעשה, ומה הי' חסר אם היו אומרים אותו כל אחד בפני עצמו.

-ב-

ואפשר ליישב כל הדקדוקים עפ"י מה שכתב בספה"ק ישמח משה (פרשת שמות) בשם ספר בית שמואל אחרון,

לפרש מ"ש בגמרא (שבת דף ל"א ע"א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, אתא לקמיה דהלל גייריה, אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא היא זיל גמור ע"כ.

וכתב וז"ל, והנה לכאורה תמוה מאוד על הגר, מה ראה לשטות זה לומר שילמדנו כל התורה כולה כשהוא עומד על רגל אחד, גם צ"ב האיך נכלל כל התורה כולה במצות ואהבת לרעך כמוך. ופירש דהנה איתא שכל אחד מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצוות, ואם לא זכה לקיים הכל, מוכרח הוא שוב להתגלגל לזה העולם כדי לקיים כולם. וידוע גם כן דכל מצוה הוא מכוון כנגד אבר אחד שבגוף האדם, ומכל מצוה שהאדם מקיים נעשה מזה לבוש וחלוקא דרבנן וטלית נאה לעולם הבא בגן עדן, והיות שיש רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם, ע"כ ע"י שמקיים כל התרי"ג מצוות קונה ועושה לו חלוקא דרבנן לנשמתו בעולם הבא, ולכן מי שלא זכה בחייו לקיים כל תרי"ג מצוות, מוכרח הוא להתגלגל שנית לזה העולם ולקיימם כראוי. ופירשו בזה הכתוב (תהלים י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, שצריך האדם לקיים כל מצות ה' בשלימות, שתהיה תמימה ולא יחסר ממנה כלום, דאל"כ משיבת נפש, מוכרח הוא שוב להתגלגל בזה העולם עד שישלימו שנית. ואת זה לא רצה הגר שיצטרך להתגלגל שנית בזה העולם, ע"כ ביקש עצה ודרך שיוכל לתקן כל התרי"ג מצוות בפעם הזאת שהוא בעולם. והנה רגל הוא לשון פעם, כמו (במדבר כ"ב) שלש רגלים, ועל כן אמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד

על רגל אחת, שאוכל לקיים כל התורה בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך שוב להתגלגל.

ולכן דחפו שמאי באמת הבנין, כי איך אפשר שאדם יקיים כל המצות, הרי יש מצות שניתנו רק לכהנים או ללויים וישראלים, ויש שאינם שייכים רק בזמן שבית המקדש קיים, ואיך יתכן שיקיים הכל בעולם הזה. אולם כשבא לפני הלל, נתן לו על זה ב' עצות, חדא, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, כלומר דע"י שכולל עצמו עם כלל ישראל ביחד ויש אהבה ואחדות בין איש לרעהו, עי"ז נחשב המצוה שמקיים הוא כאילו גם חבירו קיימו, וכן מה שמקיים חבירו נחשב כאילו הוא מקיימו ג"כ, עי"ש.

וע"כ כיון שיש לו אהבת ישראל ממילא נחשב לאדם כאילו קיים כל התורה כולה, דע"י אהבת ישראל נחשב לאדם כאילו קיים בפועל כל המצוות ממש, ודו"ק.ל

- ג -

ולפי דרכינו אפ"ל באופן אחר קצת, דהנה אחר הגלגול באמת כבר תיקן הכל והוא כבר בבחינת כהן גדול, שהוא בחינה היותר גדולה, ואחר שתיקן האדם את כל מה שהי' לו לתקן, הרי הוא כבר בבחינה זו.

ולפ"י יתפרש מ"ש בבעל הטורים, דלעתיד לבוא יהיו כולם בבחינת כהנים גדולים, כיון שע"י הגלגול נשלמים כל תרי"ג מצוות שבקומת האדם, דמה שלא תיקן בגלגול הקודם הרי הוא מתקן בגלגול זה, וממילא הוא זוכה לבחינת כהן גדול.

- ד -

ובאמת י"ל דזהו הכוונה במ"ש שלעתיד תחזור לכולם בחינת כהנים גדולים, דכיון שכבר יתוקנו כל הנשמות בשלימותן (כנודע מהאריז"ל שא"א שתהיי הגאולה עד שיתוקנו כל הנשמות כולם, לבלתי יודח ממנו נידח, וזהו טעם אריכות הגלות) ממילא יהיו כולם בבחינת כהנים גדולים.

- ה -

ומיושב קושייתנו דאיך נוגע זה לכל הדורות, דלפי"ד הבית שמואל אחרון שהובא בישמח משה דע"י האחדות חשובים כל בני ישראל כגוף אחד, ממילא נמצא דכל אחד מהם חשוב ככהן וכלוי וכישראל.

- ו -

וע"כ ניתנה להם עצה זו קודם מתן תורה, דמקרא מלא דיבר הכתוב (לעיל פסוק ב') **ויהן שם ישראל נגד ההר**, וברש"י **כאיש אחד בלב אחד**. ע"כ כעת שהיו כל ישראל באחדות אחד עם חבירו, נאמר להם מקרא זה, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכדברי בעל הטורים שיחזרו כולם לבחינת כהן גדול, דכיון דע"י האחדות חשובים כאיש אחד, ממילא הרי גם הישראלים יכולים להיחשב כאילו בבחינת כהן גדול, כיון שגוף אחד הם.

- ז -

ובחינה זו תהיי לעתיד, שלא יהיי בהם חטא וידורו כולם באחדות אחד עם רעהו, וע"כ עתידים לחזור לבחינת כהנים גדולים, כיון שיושלמו כל הנשמות כולם ממילא לא יהא הבדל בין כהן לישראל, רק להלכה, אבל לא למעשה,

דמבחינת חשיבותן יהי חשיבות לכל אחד מישראל כאילו הוא כהן גדול, ודו"ק.

- ח -

ועפ"י יש לפרש מ"ש חז"ל בשלהי מסכת מועד קטן, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא. פ"י כיון שכל ישראל יהיו צדיקים גמורים, שיקיימו כל תרי"ג מצות, אז אין במציאות שאחד יהיה גדול מחבירו, וכל הצדיקים ישבו בשולחן עגול, שלא יהיה נפק"מ בין צדיק לצדיק, שכולם יהיו בבחינת כהן גדול.

- ט -

ולפי זה יש ליישב גם קושיא ב', איזה תועלת יש מזה לבני ישראל בכל הדורות. אך להאמור יובן שפיר, דאם יהיו באחדות אחד עם השני, ממילא יהיו חשובים כאילו כולם מקיימים כל תרי"ג מצוות, ולא יצטרכו לבוא בגלגול ח"ו כדי להשלים החסרון, ותהי הגאולה תיכף ומיד.

- י -

ובזה יתיישב גם קושיא ג', שהקשינו מה כוונתו באומר **ועתה** אם שמוע תשמעו בקולי. אך להנ"ל יובן, דכוונת הכתוב לומר, אם יהי לכם תמיד בחינה זו של אחדות גמורה, כאיש אחד בלב אחד, שיש לכם **עתה** בעת קבלת התורה, **והייתם לי סגולה מכל העמים**, ולא תצטרכו להתגלגל ח"ו, אלא תהי הגאולה תיכף ומיד.

- יא -

ועפ"י יש לבאר מה שמובא בספרים (עיין לקט אמרי פנינים דף ר"ח ע"ב) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שאמר לתלמידו הרב מקאלאמעא אביו של הצדיק ר' נחמן ז"ל,

בזה הלשון: **את הקל שבקלים והפחות שבפחותים אשר הוא בדעתך, אני אוהב אותי יותר מן מה שאתה אוהב את בנך יחידך, עי"ש.**

והכוונה לדרכינו, דכיון שהבעל שם טוב זי"ע הי' באחדות גמורה עם כל אחד מישראל, א"כ הי' אתם בבחינת קומה שלימה, ולא הרגיש שום חסרון בשום אחד מישראל, ועי"ז ממילא הי' יכול לאהוב אותנו, כמו שתלמידו אהב את בנו יחידו.

ועיין בספה"ק מאור עינים (פרשת חוקת) שכתב וז"ל: **"ואף אם רואה בחבירו שום דבר רע, ישנא את הרע שבו, אך החלק הקדוש יאהבנו מאוד בנפשו"²⁷, כי הבעל שם טוב נבג"מ אמר שהצדיק הגמור שאין רע בקרבו, אין רואה שום רע על שום אדם, אך מי שרואה רע בחבירו, הענין הוא, כמו מי שמסתכל במראה, אם פניו מטונפין, רואה גם כן במראה כך, ואם פניו נקיים, אינו רואה במראה שום דופי, כמו שהוא - כך הוא רואה, וזהו ואהבת לרעך כמוך, פירוש כמוך, כמו שאם יודע בעצמו שום רע בקרבו, משום כך אינו שונא את עצמו, אף ששונא את הרע שבקרבו, גם כך על חבירו, כי אמת הכל אחד, כי הלא גם לחבירו יש חלק אלקי כמוהו ויש לו אות בתורה", עכלה"ק.**

²⁷ ועיין רמב"ם (הלכות דעות פרק ו' הלכה ג') מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו, כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו עי"ש.

ובספר המצות (מ"ע ר"י) כתב, ושתהיה אהבתו וחמלתו לאחיו כאהבתו וחמלתו על עצמו וכי עי"ש.

והנה לקמן הבאנו מזוה"ק דרמ"ח מצות עשה כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידין, ואם פוגם ואינו מקיים איזה מצוה, מוליד בזה פגם לאבר או גיד שכנגדו.

- יב -

ועפ"י המאור עינים הנ"ל יש לפרש הפסוק ואהבת לרעך **כמוך**, פ"י דכמו בגופך אין רצונך שיהי' איזה חסרון ח"ו בשלימות בריאות גופך, כמו כן צריך אתה לאהוב את חבריך **כמוך** ממש, ולדאוג תמיד לטובתו ברוחניות ובגשמיות, כי ע"י האחדות שיהי' לך עמו תהי' ג"כ בשלימות הגמור.

- יג -

ועפ"י יש לפרש בדרך רמז מ"ש הלל להגר (בגמרא שבת הנ"ל שהזכיר הבית שמואל אחרון) **ואידך פירושא הוא זיל גמור**. ואפשר לומר הכוונה, **ואידך פירושא**, אם הוא (פ"י הגר) רוצה להפריש ולהפריד את עצמו מישראל ואינו רוצה להיות בכללם, **זיל גמור**, מלשון גמרא, שתלמדנו שא"א להיות מובדל מכלל ישראל, דאם רוצה להשלים את נפשו, צריך להיות מעורב יחד עם כל ישראל, ואז תהא נפשו ונשמתו בשלימות.

- יד -

ועד"ז יש לפרש הכתוב (שמות כ"ה, ח') **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**, דהנה איתא מהרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפרש הכתוב (תהלים קכ"ב, א') שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, פ"י שהאדם השלם נקרא בית ה' ממש, כמו שנאמר (תהלים ע"ח, ס') ויטוש משכן שילה, אוהל שיכן באדם, ואדם נקרא מקדש מעט, שנאמר ואהיה

להם למקדש מעט (יחזקאל י"א, ט"ז), להם ממש, וזאת היתה השמחה האמיתית, באומרים לי בית ה', שדוד נקרא בית ה', כלומר דוד שמח שהגיע לדרגה שהוא נקרא בית ה' עכתי"ד (עיין בספר דברי שמואל אחרון פרשת וישלח, מאמר הראשון על חנוכה).

והכוונה במה שהאדם נקרא מקדש מעט י"ל, דכמו שהמשכן נעשה מנדבות כל ישראל ביחד (כמ"ש קודם לזה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי), כן האדם אינו יכול להשיג שלימות נפשו רק ע"י שהוא מעורב בתוך כלל ישראל.

וזהו ועשו לי מקדש, מנדבות כל ישראל, ומזה ילמדו בני ישראל להיות באחדות, שיש חשיבות בכל אחד ואחד מבני ישראל, וממילא כשיהיו באחדות הרי יחשב להם כאילו מקיימים כל התורה, ואז **ושכנתי בתוכם**, כיון שיהיו בשלימות יזכו להשראת השכינה עליהם.

- טו -

ועפ"י יש לפרש הכתוב (ויקרא כ"ו, ג') **אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם** וגו'. דהנה אמרו חז"ל (ביצה ט"ז ע"א) חק לישנא דמזונני. ודברי חז"ל צריכים ביאור, לאיזה צורך כינו חז"ל למזונות בשם חק.

ויש לומר דהנה כלל הוא בידינו מהבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הקדושים זי"ע דהאדם צריך לסייע לזולתו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא, וכל הספרים מלאים מזה (ועיין בספה"ק תפארת שלמה שהאריך בזה בכמה מקומות). וזהו הרמז במ"ש **חק לישנא דמזונני**, דכמו שהקב"ה רוצה

שיקיימו ישראל חוקיו, כמו כן רוצה להשפיע להם מזונות שיהי' להם שפע רב כדבעי למיהוי, וזהו אצלו יתברך ג"כ כחק ולא יעבור.

ועיין בספה"ק מאור עינים (פרשת בחוקותי שם) שכתב וז"ל: "אם בחקותי תלכו, אבל אמת הוא שבתורה יש קומה רוחניות מן רמ"ח אברים רוחניים היינו רמ"ח מ"ע ושס"ה גידים רוחניים שהם שס"ה ל"ת, ובאדם יש ג"כ רמ"ח אברים ושס"ה גידים, והנה האדם נברא בצלם אלקים, ולהבין הענין וכי שיך לומר בו ית' שום תמונה ח"ו. אך הפי' הוא בצלם של התורה שהתורה נקראת אלקים שהוא צמצום שהשי"ת צמצם א"ע לתוך התורה כדי שיוכל האדם שהוא בעל גבול ותכלית לדבק א"ע בהשי"ת שהוא בלי גבול ותכלית, ולא הי' באפשרי לדבק בו ית' לכן צמצם השי"ת עצמו לתוך התורה. ואדם נברא בצלם אלקים של התורה שהוא הקומה רוחניות רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת".

"והנה האדם השלם כשהוא אי עם הצלם דהיינו הקומה גשמיות שלו הוא אחד עם הקומה רוחנית של התורה אדם העליון, וכשמנענע אבר גשמי מנענע ומעורר אבר העליון, וזה נקרא אדם שלם כמאמר אך בצלם יתהלך איש, רצונו לומר מי שמהלך עם הצלם, שהוא אי עם הצלם, אז נקרא איש, אבל כשלא עשה איזה מצוה או עבר איזה עבירה הוא חסר אבר אחד או גיד אחד ואינו שלם" וכו' עיי"ש.

- טז -

ולדרכינו י"ל בכוונה הפסוק, אם **בחוקותי** תלכו, אם תלכו בדרכי חוקותי, להשפיע ולסייע לזולתכם הן ברוחניות (לקיים חוקי התורה) והן בגשמיות (חק לישנא דמזוני) כמו שאני עושה, אז תהיו בשלימות כאילו קיימתם כל המצוות

כולם, **ואת מצותי תשמרו**, שיהא נחשב לכם כאילו קיימתם כל תרי"ג מצוות.

- יז -

ועל קוטב זה אמר בפסוק שלאחריו, ונתתי **גשמיכם** בעתם, גשמיכ"ם רומז על גשמיות, שצריכים אתם לראות ולדאוג שכל אחד מכם יהי לו כל צרכו בגשמיות, ואז יהי לכם שלימות גם ברוחניות, ע"י האחדות אחד עם חברו, שנחשב לכם כאילו קיימתם כל התורה כולה, ואז **ועץ השדה יתן פריו**, רומז על פגם אדם הראשון בעת הדעת אשר כל הנשמות תלויים בו, ועי"ז שתהיו באחדות יהי שלימות בקומתו של אדה"ר, וממילא יתוקן חטאו בעץ הדעת, וזהו **ועץ השדה יתן פריו**, עץ היינו עץ הידוע, עץ הדעת, יבוא על תיקונו הראוי בשלימות, כיון שתהיו באחדות אחד עם חברו.

- יח -

ועפ"י יתבארו דברי המאור עינים הנ"ל שכתב **גשמיות שלו הוא אחד עם הקומה רוחנית של התורה אדם העליון, וכשמנענע אבר גשמי מנענע ומעורר אבר העליון, פ"י כיון דגשמיות שלו הוא אחד עם הקומה הרוחנית, ממילא כשדואג עבור חברו בגשמיות, דואג גם לעצמו ברוחניות, דע"י האחדות נחשב לו כאילו קיים כל מצוות התורה, וכנ"ל.**

- יט -

ועפ"י יש לתרץ ג"כ קושיית המפרשים בפסוק (במדבר י"ט ב') זאת חוקת **התורה** אשר צוה ה' לאמור. ודקדקו המפורשים מדוע אמר זאת חוקת התורה, ולא אמר זאת

חוקת הפרה. אך להני"ל י"ל, כיון דמייירי מטהרת טמאים, בא להורות לנו דזה צריך להיות העיקר אצל כל אחד מישראל, והוא כלל גדול בתורה, לטהר אנשים אחרים שצריכים טהרה, וע"כ אמר זאת חוקת **התורה**, פי' דע"י נזכה לשלימות כאילו קיימנו כל מצות התורה, אף מה ששייך לכהנים או ללוים, כי ע"י האחדות שדואג לטהר אנשים אחרים, נחשב כאילו קיים כל התורה כולה.

- כ -

וזהו ענין פרה אדומה שהוצרכה להיות **תמימה**, ושתי שערות פוסלות כמשרז"ל, לרמז לנו שאסור לנו לוותר אף על נשמה אחת מישראל, וצריכים להטיב עמה בין ברוחניות ובין בגשמיות. וזהו שרמז רש"י ז"ל שם על פסוק ושחט אותה לפניו, **זר שוחט ואלעזר רואה**, פי' דענין זה של טהרת הטמאים שייך גם לזרים, שכל בני ישראל צריכים לקיים דבר זה, להשתדל בעד טובת אחרים בין ברוחניות ובין בגשמיות, והוא חוקת **התורה**.

- כא -

ובזה יש לפרש מ"ש להלן בפרשת יתרו (י"ט, כ"ב) והגבלת את העם סביב לאמור השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו כל הנוגע בהר מות יומת.

והכוונה בזה, דהנה שם היו כל ישראל ביחד תחת ההר, וע"כ נתכוון להזהירם שישמרו אי"ע מלהיות בבחינת **עלות בהר**, שידמה בעצמו שהוא יותר מעולה וגבוה יותר משאר העם, כי אז **ונגוע בקצהו**, הרי הוא בקצה המחנה ובקצה ההר, והוא כדבר נפרד מכלל ישראל ח"ו, ואם אינו בתוך כלל ישראל מחמת גיאותו יצטרך להתגלגל ח"ו.

- כב -

ועל זה הזהיר הקב"ה **כל הנוגע בהר מות יומת**, וכפל הלשון **מות יומת** יתבאר עפ"ימ"ש בספה"ק מאור ושמש (פרשת אחרי, ד"ה או יאמר וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימותו) וזל"ק:

"נראה לפרש דהנה איתא בגמרא (שבת ל' ע"ב) בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת, מפני שדבריו סותרים זה את זה, שכתוב (ט', ד') כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת, ופעם כתיב (ד', ב') ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עודנה. ותירצו בגמרא עיין שם. ונראה לפרש עפ"י זוהר הקדוש, דהנה איתא בספרי האר"י הקדוש על זה הגמרא (יבמות ס"ב ע"א) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, איתא שם שעדיין לא יצאו כל הנשמות מהחדר הנזכר לעיל, כי כל הנשמות שהם בזה העולם הם כולם נשמות בסוד הגלגול, שצריכים כל הנשמות לתקן מה שפגמו בגלגולים העברו, ויש נשמות הרבה שנתגלגלו פעמים הרבה עד אין שיעור, כי אם חסר אפילו מצוה דרבנן צריך להתגלגל עבורו לתקן, נמצא אותו נשמה שבא בסוד הגלגול זה הנשמה טועמה בכל פעם בעת הסתלקות מזה העולם טועמת טעם מיתה, וכשנבראת פעם אחרת לתקן מה שפגמו בגלגול הקדום, ונקצב לה כמה שנים להיות בזה העולם עד שתתקן מה שצריכה לתקן בזה הגלגול, ובעת שתיקנה הצריך לה מסתלקת מזה העולם וטועמת טעם מיתה, וכן בכל עת שתבוא לזה העולם כל פעם ופעם טועמת טעם מיתה, ועד עתה לא נבררו כל הנשמות לתקנם מכל וכל, ויש נשמות שתקנו כל צרכם בזה העולם עד שורשם למעלה, וזאת הנשמה אינה צריכה שוב לבוא בזה העולם בסוד

הגלגול ואינם טועמים טעם מיתה עוד, רק יכולה לבוא בזה העולם בסוד העיבור באיזה צדיק לסיוע לעבודת השם ולגלות לו סודי התורה. וזהו גם כן נחת רוח לנשמה בגן עדן שמסייע לעבוד ה' בזה העולם" וכו'.

"וזהו פירוש הפסוק הנ"ל, ושבח אני את המתים שכבר מתו, רצה לומר אותם מתים אשר מתו זה שנים רבות ולא באו שוב לגלגול בזה העולם, זה המתים בוודאי יש להם שבת הרבה, שבוודאי תיקנו כל הצריך להם, ולא יצטרכו להתגלגל עוד, וזהו יש להם שבת מהחיים אשר המה חיים עודנה, שהחיים אלו אינם יודעים אם לא יבואו עוד הפעם לזה העולם, בסוד הגלגול, ויצטרכו לטעום טעם מיתה כמה פעמים" וכו'.

"והנה איתא שנדב ואביהוא היו נשמות גדולות וצדיקים גמורים וכו', וזהו פירוש אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות לפני ה', רצה לומר כיון שמתו בפעם הזאת היה שוב אחר מיתתם, שלא מתו עוד הפעם, כי לא באו שוב בגלגול, לטעום עוד הפעם מיתה, רק בפעם הזאת היה אחרי כל מיתתם, שלא מתו עוד הפעם רק באו בסוד העיבור, וזהו ושבח אני את המתים שכבר מתו כנזכר לעיל, רצה לומר שלא יצטרכו עוד לטעום טעם מיתה, ואם חס וחלילה שגיתי ה' יכפר עון", עכלה"ק של המאור ושמש.

- כג -

ועפ"י יש לפרש הענין שנאמר לאדם הראשון **כי ביום אכלך ממנו מות תמות**, פ"י כיון שע"י תגרום מיתה לעולם ויהי ענין הגלגול, אשר גם כשיבוא בגלגול יצטרך בסופו למות ולהתגלגל עוד הפעם ח"ו עד שיבואו כל נשמות ישראל על תיקונם האמיתי, ע"כ נאמר בכפל הלשון **מות תמות**, שגם

בגלגול השני יהיי אצלך מיתה ח"ו עד שתבוא על תיקונך הגמור, כמ"ש במאור ושמש הנ"ל.

- כד -

וזהו שאמר כאן השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו כל הנוגע בהר "מות יומת, דאם יעלה להר ולא ירצה להיות באחדות עם בני ישראל, יצטרך להתגלגל ח"ו ואז ממילא שייך אצלו כפל הלשון מות יומת כנ"ל, משא"כ אם יהיי באחדות עם כל ישראל.

- כה -

ועפ"י יש לפרש מה שאמרו חז"ל דכל החולים נתרפאו בעת מתן תורה. והביאור בזה, דהנה הטעם שהמחלה באה רח"ל על האדם הוא מחמת שאינו מקיים איזה מצות עשה או לא תעשה ששייכת לאותו אבר או גיד, כדאיתא בזוה"ק דיש רמ"ח מצות עשה כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידין, ואם פוגם ואינו מקיים איזה מצוה, מוליד בזה פגם לאבר או גיד שכנגדו, ומזה נתהווה המחלה ל"ע.

אמנם כיון שבעת מתן תורה בהר סיני היו כל ישראל באחדות גמורה כנ"ל, א"כ נשלמו כולם בכל רמ"ח אבריהם וגידיהם, ולא היי שום פגם דהרי ע"י האחדות נחשב להם כאילו מקיימים כל תרי"ג מצוות, ע"כ נתרפאו כולם אז, ודו"ק.

- כו -

ועד"ז יש לפרש מה שמובא ששאלו את הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזשענסק זי"ע, לפי המבואר בפרי עץ חיים ועוד

ספה"ק שכל הנשמות היו תלויים באדה"ר²⁵ (והרר"א הי' בקנה של אדה"ר, ואמרו צדיקים שזכה למדריגה גדולה כיון שהי' בקנה של אדה"ר ולא נהנה כלל מחטא עץ הדעת) אם כן איך זה הרשה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, ולא הפריע לו באכילה זו. והשיב הרבי ר' אלימלך, אדרבה עוד דחפתי את ידו שיאכל עוד, והדברים עתיקים. אמנם קצת יש לבאר הענין לפי קט שכלינו.

- כז -

ואפשר לומר דהנה באמת על מה שאכל אדה"ר מעץ הדעת יש תירוצים שונים בספרי קודש, וידוע מצדיקים שאמרו הלוואי שהי' לנו בעת אכילת מצה בליל פסח כוונות קדושות כמו שהיו לאדם הראשון בעת אכילת חטא עץ הדעת, וזקיני הגה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע האריך פעם בתפילת שמונה עשרה ואמר אח"כ שכיון שהמליץ בעד אדה"ר באכילת עץ הדעת, בא אדה"ר להכיר לו טובה בעד זה, והרי לנו שהי' בזה ענינים גדולים אשר קצרה בינתינו מהשיגם.

- כח -

ועי"כ י"ל דהרר"א זי"ע ראה שלטובת ישראל הי' שיאכל אדה"ר מעץ הדעת, ועי"כ אמר שדחף אותו שיאכל, כיון שידע

²⁵ ועיין בספה"ק מאור ושמש (פרשת אחרי, ד"ה וידבר [האי]) שכתב: "נראה דהנה כל ישראל הם מקושרים יחד בקשר חזק ואמיץ, באחדות גמור, וכולם הם משורש אחד כמו שכתוב באיוב (ל"ח, ד') איפה היית ביסדי ארץ וכו', ודרשו חז"ל (שמו"ר מ', ג') שכל נשמות ישראל היו תלוים באיפה של אדם הראשון, מהן במוח, מהן בחוטם, בעיניו, בלב, בידים, ברגלים, בשערות לאין מספר, וכל נשמה הוא קומה שלימה, וכן יהיה לעתיד כשיתוקן הכל, וכן היה קודם שחטא אדם הראשון, ואחר כך כשחטא אדם הראשון נפלו בשבירה, ונפלו מהנשמות קדושות ניצוצין קדישין בדומם ובצומח ובחי ובמדבר, ולכל שורש נשמה יש כמה אלפים רבבות ניצוצין וכו', עיי"ש.

ברוח קדשו שהוא לטובת ישראל, והעיקר אצל הצדיקים הוא להיות באחדות עם כל ישראל ולדאוג תמיד בעד כל ישראל.

- כט -

ואגב, שאלני ת"ח אחד איך אפשר לומר דבר כזה, שהרבי ר' אלימלך אמר שדחף לאדם הראשון שיאכל, מה שהוא כנגד צווי השי"ת. ועניתי ואמרתי לו בדרך צחות קצת, דבאמת הי' בזה ענין של עשה דוחה לא תעשה, כי העשה היינו אנכי ה' אלקיך, והוא דוחה לא תעשה שלא לאכול מעץ הדעת, והיינו כיון שידע הרר"א שכן הי' צריך להיות באמת, ע"כ יש בזה ענין התגלות השכינה בעולם בחינת אנכי ה' אלקיך, וממילא דוחה הלא תעשה שלא לאכול מעץ הדעת, וע"כ ראה הרר"א בזה תיקון גדול אם יאכל מעץ הדעת, ואכמ"ל בזה.

- ל -

ועל פי הנ"ל דבשעת מתן תורה היו ישראל באחדות גמורה, יש לפרש מה שאמרו חז"ל (שבת פ"ח ע"א) דבשעת מתן תורה פסקה זוהמתן, פ"י מה שנגזר עליהם מיתה בעת חטא עץ הדעת, ואלמלא חטאו בעגל היו נשארים במדריגה זו לעולם.

ולדרכינו יתבאר שפיר, דכיון שהיו אז באחדות גמורה, אי"כ שוב חשוב כאילו כולם הם קומה שלימה, קומתו של אדם הראשון, וכל אחד מהם מקיים ומתקן גם מה שמוטל על חבירו לתקן, כי כולם בבחינת כהנים גדולים כנ"ל, ע"כ אין צריכים להתגלגל עוד הפעם, ע"כ פסק מהם ענין המיתה לגמרי, ודו"ק.

- לא -

ובזה יש לפרש מ"ש בפסוק שלאחריו, ויענו כל העם **יחדיו** ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה, פ"י דאם נהי' תמיד בבחינה זו של כאיש אחד בלב אחד, ויענו כל העם **יחדיו**, אז שפיר **כל אשר דיבר ה' נעשה**, דעיי"ז נזכה לקיים כל המצוות כולן, דעיי"י האחדות נחשב להם כאילו קיימו כל המצוות.

- לב -

ועפיי"ז יתבאר ג"כ מה שאמר בפסוק י', ויאמר ה' אל משה לך אל העם **וקדשתם היום ומחר**, פ"י דאחז"ל יש מחר לאחר זמן, ולדרכינו י"ל, דכיון דעיי"י האחדות אינם צריכים להתגלגל כדי שנשמתם תהי' בשלימות, ממילא הם קדושים **היום ומחר**, פ"י גם לאחר פטירתם מעוה"ז, בעמדם לפני בית דין של מעלה נחשבים כקדושים, ולא יפסקו עליהם בבית דין של מעלה עונש הגלגול ח"ו, רק יהיו בבחינת קדושים היום ומחר.

והשי"ת יעזור שבזכות שנהי' כולנו באחדות אחד עם חבירו, יחשב לנו כאילו קיימנו כל המצוות כולם, ולא נצטרך לבוא בגלגול ח"ו, וזהו יקרב גאולתינו ופדות נפשינו, כיון שירדו נשמות חדשות מאוצר החדר ששמו גוף כמשאחז"ל, דבזה תלוי כל הגאולה בב"א.

- ה -

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמור (שמות כ, א)

- א -

הנה יש לדקדק בפסוק זה.

א) דפתח בתיבת **וידבר** שהוא לשון קשה, וסיים בתיבת **לאמור** שהוא לשון אמירה רכה. (עיין רש"י לעיל על פסוק כה תאמר לבית יעקב, אלו דברים רכים, ותגד לבני ישראל דברים קשים כגידיס).

ב) מדוע הזכיר **אלקים** שהוא שם של מדת הדין. והלא אמרו רז"ל דבעת מתן תורה נגלה הקב"ה לישראל בבחינת זקן מלא רחמים, וא"כ מדוע אמר הכתוב לשון של מדת הדין, שם אלקים.

- ב -

ויש לומר דהנה בפסוק זה יש שבע תיבות וכ"ח אותיות^{לז}. וכמספר הזה יש בפסוק **בראשית ברא אלהים את השמים**

^{לז} וזה לשון המדרש רבה פרשת נשא (וילנא) פי י"ג ט"ו-ט"ז ידיו גלילי זהב, ואומר הנחמדים מזהב וגוי מלאה קטרת, שתרי"ג מצוות בלולות בהן, וכן את מוצא תרי"ג אותיות יש מן אנכי עד אשר לרעך, כנגד תרי"ג מצוות וז' יתירות כנגד ז' ימי בראשית, ללמדך שכל העולם לא נברא אלא בזכות התורה, הוי מלאה קטרת, שכן קו"ף מתחלפת בדל"ת, א"ת ב"ש ג"ר ד"ק, ועולה חשבון התיבה אחר כן למנין תרי"ג. דבר אחר מלאה קטרת שבין כל דיבור ודיבור שהיו כתובים בלוחות פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים וכו' עיי"ש (ועיין בילקוט מעם לועז פי יתרו באריכות).

ואת הארץ. וכן יש בעניינת אמון בקדיש כשאומרים אמון יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא, לרמוז שכל העונה יהש"ר בכונה ובחיתוך התיבות, כאילו הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכאילו שמע עשרת הדברות בהר סיני מפי הגבורה, עיי"ש.ל

ומכל זה רואים אנו גודל מעלת עניינת אמון יהש"ר, שחשוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכאילו שמע עשרת הדברות מפי הקב"ה בהר סיני.

- ג -

וע"כ אמר הכתוב תחילה לשון אלקים, שהוא השם של מדת הדין, לרמוז דהעונה אמון נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, דארז"ל דבעת בריאת העולם עלה במחשבה לפניו ית' לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים למדת הדין. וע"כ פתח הכתוב בשם של מדת הדין, **אלקים**, לרמוז דע"י עניינת אמון מהפכים מדת הדין למדת הרחמים, כמו שה"י בעת בריאת העולם דבתחילה עלה במחשבה לפניו ית' לברוא העולם במדת הדין ואח"כ הפך מדת הדין לרחמים, וכאמור.

- ד -

ואפשר לומר בביאור מה שמדמין עניינת אמון להשומע עשרת הדברות מפי הקב"ה בעצמו, דהנה אמרו רז"ל (קהלת רבה ט', כ') בשעה שהזקן יושב ודורש ועונין אחריו אמון יהא שמו הגדול מבורך, אפילו יש לו שטר גזירות של ק' שנה. הקב"ה מוחל. ובמדרש שוחר טוב (משלי ט') הגירסא: אפילו אם נחתך גזר דינם אני מוחל להם ומכפר עוונותיהם, ע"כ.